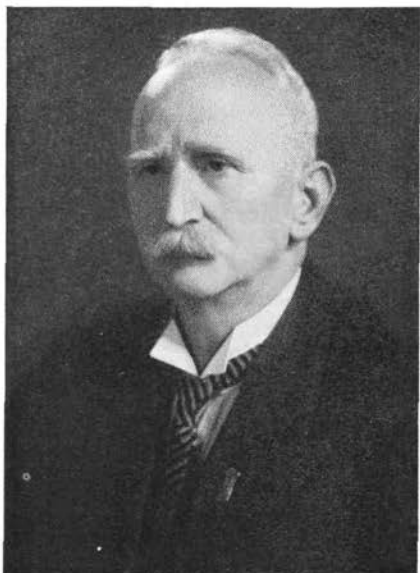

Dr. Fran Tomišek v sedemdesetem letu

Napisal brat mu Jože, urednik.

»Joža«, točneje »Juža«, in »Frånce« so naju, s posebnostmi narečja, imenovali domači na rodnem Griču, ki v ospredju Menine kot ugoden razglednik leži nekako v sredi med Gornjim Gradom, kamor smo hodili v solo in cerkev, in Bočno. Šest in šestdeset let sem, ljubi France, Ti brat in šestdeset let sva si tako tesno strnjena brata, kakor da sva posebna oddvojena dvojica izmed sedmero otrok, ki so se rodili najinim izredno skrbnim staršem pri Portovih na tem Griču, ki se imenuje tudi Na Slatini. Z ljubeznivo nazornostjo si leta 1933 v jubilejnem zvezku našega Planinskega Vestnika opisal rojstni

kraj. Tam si se rodil 26. novembra 1868 kot drugi otrok, jaz štiri leta za Teboj kot tretji. Te dni dosežeš svoje sedemdeseto leto; strnjena je vrsta let, in zaključek sedme dekade Tebi ne pomeni nič drugega, nego avtomatičen prehod v osmo. A nam, Tvojim bližjim, in slovenski javnosti vstaja dolžnost, da ob pomembnem številčnem zaključku pregledamo vsebino Tvojega dela v preteklih dolgih desetletjih, predvsem na področju, kjer si poleg svojega poklica najbolj in najuspešneje zastavil sile svojega duha in telesa, v slovenskem planinstvu. Preglejmo, pravim; kajti za izčrpno poročilo bi bilo treba razprave. In kdo Ti naj zapiše te spominske besede? Spišem Ti jih jaz kot — malo — mlajši brat in vseletni oproda.

Imenitni stari nadučitelj v Gornjem Gradu, Mihael Červ (podpisoval se je Tscheru!), je očeta pregovoril, da Te je, nadarjenega dečka, v jeseni 1880 vpisal v gimnazijo v Celju. Ker si bil prav dober dijak, so Te leta 1882 za tretji razred sprejeli v dijaško semenišče v Mariboru, kjer si dovršil še četrti razred. Medtem sem

jaz dorasel za gimnazijo; ko sem leta 1884 vstopil v prvi razred v Celju, si se Ti vrnil iz Maribora sem, v peti razred. Zdaj sva štiri leta stanovala — in spala v eni postelji — skupaj, do Tvoje mature v juliju 1888. Lepi spomini zame in — prepričan sem — za Te... Blažena leta! — —

Vsa bratova gimnazijska leta je bilo med nama najidealnejše razmerje; on me je smatral za tovariša, ob katerem in s katerim je preizkušal svoja posebna in najina skupna nagnjenja, kar je dovedlo do nekake avtomatične harmonije med nama, tako močne in trajne, da se do današnjega dne nisva še nikoli sporekla. Dokler je bil on v nižji gimnaziji in jaz še učenček doma, mi je pripovedoval v počitnicah o junakih raznih povesti, zraven sva v prosti narodi gojila, rekel bi, lahko atletiko vseh vrst in se — ker naša domačija skoraj ne pozna ravnega sveta — po vseh bližnjih vrhovih praktično vežbala v gorohodstvu. Kot dovršen četrtošolec pa je brat leta 1884 splezal z Okrešlja na Kamniško sedlo, štiri leta pozneje sva se čisto sama vzpela na Ojstrico — eno kakor drugo je bilo v tistih časih dokaj drzno, zlasti ker je bilo izvršeno brez vseh priprav in sredstev. — Kot dijaka sostanovalca sva bila povesod priljubljena, ne samo zato, ker sva bila točna plačnika, marljiva in mirna, ampak ker sva vsak prosti čas dvoglasno pela lepe pesmi, same slovenske, ki jih je tudi nemškutarska okolica kaj rada poslušala. Veselje do petja sva podedovala od matere, praktično pa me je petja — še otroškega sopranista — potrpežljivo naučil brat, ki ni odnehal, preden nisva pesmi gladko zapela; on, sicer tenorist, je seveda pel drugi spremljevalni glas. V tistih časih navdušene slovanske vzajemnosti je bil najin »repertoar« slovenskih napevov, med njimi je bila n. pr. tudi ruska himna, dokaj bogat. Koliko jih znajo današnji dijaki? ... Gimnazijsko petje je bilo v Celju tedaj na višku; gimnazijski pevski zbor, sestavljen iz višjegimnazijcev, samih Slovencev, je pel pri šolskih mašah. Brat je bil, po vrnitvi iz Maribora, seveda odličen član tega zbora in se je zato udeležil leta 1885 — kot šestošolec — demonstracije dne 19. septembra, ko je ta zbor po slavnostni maši v kapucinski cerkvi zapel državno himno v slovenskem, namesto v nemškem jeziku; organizator te demonstracije, rajni učenjak dr. Vatroslav Oblak, tedaj osmošolec, sicer nepevec, je bil izključen, pevci pa so bili obsojeni na svoje »carcer«-je, tudi brat je odsedel svojih šestnajst ur. (Vso zadevo sem popisal pozneje v posmrtnici doktorju Oblaku, v Popotniku, 1902, št. 5). — Poleg petja se je brat po navadi mladeniških gimnazijcev vežbal tudi v pesništvu; na počitnicah je zlagal pesmi in mi jih je čital — vseč so mi bile. Za jezike je bil nedvomno nadarjen; saj je tudi pri ustmenem izpitu iz vseh štirih jezikov (latinščine, grščine, slovenščine, nemščine) dosegel najboljšo oceno. Da zna brzo in spretno sukati svoje pero,

je pokazal kot vsestranski sotrudnik pri našem Vestniku. Za svojega službovanja v Celju je bil za S. Magoličem odgovorni urednik »Vesne«, mesečnika slovenskega dijaštva, ki ga je tam izdajal Dragotin Hribar 1892 do 1894.

Po maturi (1888) se je brat odločil za pravni študij v Gradcu. S tem pa je prevzel tudi breme za svojo oskrbo. Pogumno ga je vzel nase. Imam ga še pred očmi: kar je imel obleke in perila, je spravil v »cekar«, oče mu je kot zadnjo pripomoč stisnil v roke petak, pa hajdi v tuje mesto! Težko mu je šlo prve tedne; o vsem sva si dopisovala, stenografsko na dopisnicah. »Kruh zjutraj, popoldne, zvečer — drugega nič, razen vode...« Pa se je kmalu izboljšalo, slovenski študentje so bili na dobrem glasu in dobil se je postranski zaslužek, ne da bi se zanemaril študij. Svoje pravne studije je brat dovršil v najkrajšem roku. Štiriletno vseučiliško dobo je končal 15. julija 1892 z absolutorijem, za doktorja prava je promoviral 21. marca 1895, odvetniški izpit je položil 12. januarja 1898. Med tem časom pa je bil trajno v pravniški službi, najprej (od spomladi 1892) kot stenograf pri odvetniku dr. Ludoviku Filipiču v Celju, pri istem, po dovršenih diplomskih izpiti, od 1. novembra 1892 do 30. junija 1897 kot odvetniški kandidat (vmes je dovršil predpisano enoletno sodno prakso). V isti lastnosti je s 1. julijem 1897 vstopil v pisarno dr. Valentina Krisperja v Ljubljani, kjer je ostal tudi po odvetniškem izpitu (zdaj kot kazenski zagovornik) do konca predpisane prakse, t. j. do 5. novembra 1899. Tedaj je kot odvetnik pridružil svojo pisarno dr. Krisperju in jo je imel z njim skupno do 1. junija 1915. S tem dnem je brat prevzel pisarno sam; dr. Krisper je sicer nekaj časa še ostal vpisan v imeniku odvetnikov, svoje pisarne pa ni več vodil. Ostala pa sta si v najboljših odnošajih do Krisperjeve smrti, 20. avgusta 1931. Po osebnosti obeh kompanjonov je ta pisarna imela — in ima — najboljši sloves. Kajpada je brat ostal zvest Ljubljani. Leta 1911 je postal član disciplinskega sveta odvetniške zbornice, za predsednika tega sveta je bil izvoljen leta 1921 in vodi to funkcijo še danes.

V delu in skrbeh za življenjski položaj ni bilo časa za planinstvo. V spominu mi je, da sva leta 1892, ob koncu bratovih fakultetskih in mojih gimnazijskih studij, iskala prehoda z Vodin preko Žrela, a sva se zaradi megle morala vrniti. V Celju se je brat izkazal predvsem kot telovadec. Ko pa se je 1897 preselil za stalno v Ljubljano, s trdnim poklicem (jaz sem bil že leto prej prevzel pouk na gimnaziji v Kranju), ga je tedaj še deviško slovensko planinstvo hitro potegnilo nase. Izvršila sva leta 1899 neko nedeljo prvi planinski vzpon na — Storžič; 16. avgusta 1900 sva posetila prvokrat Triglav, gor v dežju in megli (Kot, Rež, Kredarica, vrh), on solidno z dežnikom, jaz na svojo žalost moker. Tudi v

Savinjske spa krenila iz Kranja, enkrat skupno z Mlakarjem; vendar je brat te obiskal raje in hitreje iz Ljubljane. Planinsko društvo je bilo v tistih časih kaj skromno; leta 1899 je štelo skupno 1156 članov (Osrednje društvo 650), Triglavska koča 252 obiskovalcev. Treba je bilo vnetih delavcev; zato so kmalu opazili podjetnega planinca, ki se ne boji težkih in nevarnih potov in je obenem spreten jurist: 15. marca 1901 so na občnem zboru izvolili brata v Osrednji odbor SPD, že prihodnje leto pa za načelnikovega namestnika.

Po bratovem vstopu v odbor se hitro pokaže živa in umna smotrenost vodstva na vse strani. Vodstva, pravim, a moram dostaviti: njegovega vodstva. Kajti, dasi je bil prvo leto le odbornik, potem do izvolitve za načelnika (25. aprila 1908) načelnikov namestnik, je vendar on do svojega odstopa po dolgih desetletjih (26. junija 1931) bil pravi vodja, prvi in vsestranski delavec v društvu in sploh v planinstvu. V njegovi osebi se je družil stvarni, previdni in predvidni, prebrisani in, če treba, tudi premeteni jurist z navdušenim narodnim ideologom prav tako kakor s praktičnim računarjem in pesniško čutečim ljubiteljem prirode, ki naj pa — pametno! — posredno služi gospodarskim koristim. Z lastnim zgledom je medlo planinsko sentimentalnost na eni strani, na drugi hrupno veseljaštvo odrinil na njuno pravo mesto; planinsko izletništvo se je izpopolnilo s planinskimi vzponi.

Že prvo leto (1901) je najprej nastopil kot predavatelj o svoji turi v Savinjske. (Predavanje je natisnjeno prihodnje leto v Planinskem Vestniku z naslovom »Eden dan v Grintavcih« v 6 številkah). Predavanje je napovedano (Pl. V. 1901, 188) s pripombo, da je »predavatelj na glasu kot veleturist«. Istega leta je društvo uspešno zastopal pri kočljivem merjenju sveta, na katerem je stala koča na Kredarici; društveni nasprotniki so trdili, da je koča postavljena na tujem svetu. (Pl. V. 1901, 59; o tej stvari poroča brat obširno v Pl. V. 1907, 99). Leta 1902 je v posebnem referatu zastopal načrt stavbe hotela v Vratih in je z njim prodril. S tem se začne njegova sestavna briga za postavitev naših planinskih postojank na planinsko važnih in znamenitih ali pa narodno ogroženih ter pomembnih mestih, briga, ki si jo je naprtil za dobo vseh tridesetih let svojega planinskega društvenega dela. Po teh načelih je tudi skrbel za nadelovanje potov, ki jim je s sodelovanjem domačinov in vodnikov določil smer in nadziral delo. Večkratnih takih odprav sem se udeležil tudi jaz, zlasti ko sem se leta 1904 preselil v Ljubljano. Taka podjetja je tudi opisal sam v Vestniku, pri zasnovi ali pri izoršitvi, oz. otvoritvi. Največ potov, truda, pa tudi veselja in uspeha so mu prizadevale in prinašale naprave v Trenti, ki si jo je SPD popolnoma osvojilo i v dolini i s poti na Triglav (»Komar«), Razor, Jalovec. Nepozabna

mi je družba neugnanega Trentarja — Jos. Abrama, modro molčечеge Andreja Komaca in viteškega Špika-Tožbarja. Tedaj tam ni bilo meje ...

V nastopnem bom zapisal o bratu v navedenih ozirih glavna dejanja. V Vestniku 1903 je objavljen njegov opis ture »Dva dni v Grintavcih« in otvoritve njegove »Tominškove poti«. (Sam piše o njej v letniku 1908, 147). Prihodnje leto (1904) se že otvarja Aljažev dom v Vratih, pot čez Komar in Kadilnikova koča. L. 1905 je mogel brat že zaokroženo pisati članek »Naše delo v Trentskem pogorju«, 1906 o otvoritvi pota na Jalovec.

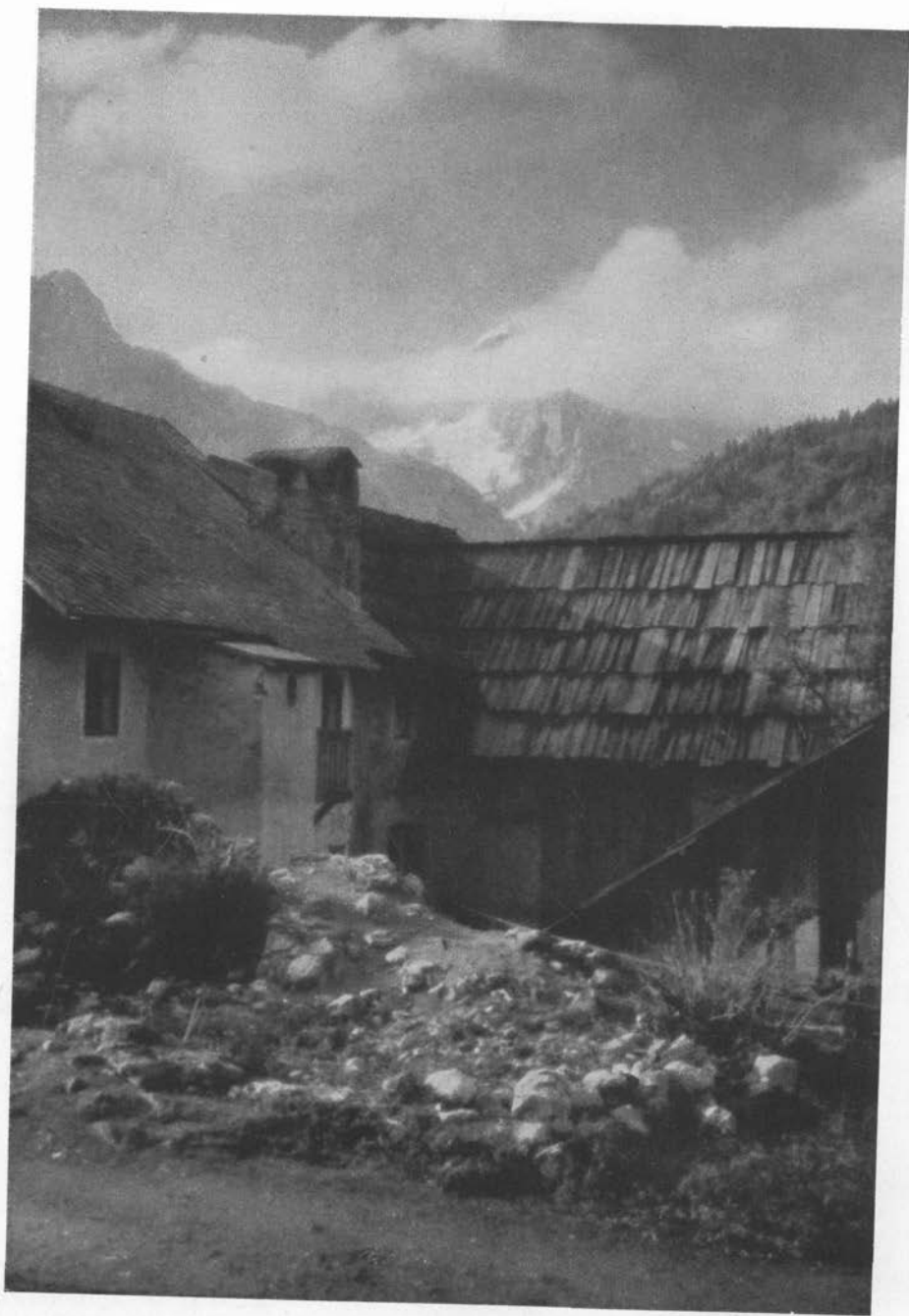
V aprilu 1908 je bil brat izvoljen za načelnika. Ko je uvajal strumno poslovanje, je imel v odboru marljive in spretnne sodelavce. Le pri Planinskem Vestniku se je kazal zastoj, kljub dobri volji urednika A. Mikuša; pri vsaki številki je primanjkovalo gradiva. Proti koncu leta je odbor ponudil uredništvo meni; kar z oktobrom sem moral začeti, rokopisov pa ni bilo dovolj. Obrnil sem se na brata, naj v obliki člankov poroča o svojem dosedanjem, bolj prikritem delu. In napisal ter pisal je svoje »Spomine in načrte« v zadnjih treh številkah 1908 ter vse leto 1909. Tako mi je postregel za prvo potrebo. Odslej pa je hitro naraščala zaloga za Vestnik, nastalo je izobilje, ki se nikoli ni zmanjšalo; ne meni ne bratu ni bilo treba pisati člankov, ker bi z njimi le odtrgala druge sotrudnike. Ostal pa mi je brat najzvestejši in najtočnejši sotrudnik s svojimi točnimi prispevki o društvenem delovanju in o planinskih aktualnostih na domačem polju. Kakor je pri rednih tedenskih sejah (za katere je dolga leta prepuščal svojo pisarno) večinoma sproti narekoval dopise in odločitve, tako mi je z nepogrešno točnostjo oskrbel, se pravi, sam napisal vse podatke z njemu lastno pisateljsko spretnostjo in strokovno stvarnostjo. Ko je Vestnik 1909 začel izdajati slike na prilogah, je brat skozi dvajset let skoraj brez izjeme za vsako številko sam sestavil razlago teh slik; te razlage izpričujejo obsežno znanje v podrobnostih naših planin in kažejo nazornost ter estetsko dovzetnost. Takisto sem dobival od brata sproti poročila o društvenem gibanju, o občnih zborih, o planinskih prireditvah, otvoritvah, plesih, sklepih odbora. Leta 1909 je s posebnim člankom obvestil javnost, da je »Aljažev dom porušil plaz«, a kmalu nato je v istem letniku s člankom »Morituri - resurrecturi« bodril k trdnemu zaupanju, da se bo kmalu dvignil nov, še lepši Aljažev dom. Prihodnje leto (1910) se je res dvignil, kakršen stoji zdaj. Istega leta je kot nekak promemoria objavil pregledni spis »Naše stavbe v Triglavskem pogorju«. V letih 1913 in 1914 je SPD kupilo in preuredilo hotel Zlatorog ob Boh. jezeru in je postavilo Dom na Vršiču.

Med svetovno vojno je vojska zajela Julijske Alpe. Savinjske in Karavanke so ostale izven neposredne fronte, a praktično pla-

ninstvo je psovod zastalo. Brat z okrnjenim odborom je čuval in res očuval imovino Planinskega društva. Ko so mirovne pogodbe strahovito okrnile slovensko planinsko ozemlje, se je moralo SPD prilagoditi novim razmeram in z intenzivnostjo, z notranjim pogonom nadomeščati, kar je ekstenzivno, po zunanjem obsegu, izgubilo. Kako se je v gmotnem oziru to posrečilo, poroča brat v *Planinskem Vestniku* 1921, 21. Pojavila pa so se tudi nova, prodirajoča in prodorna, tudi podirajoča stremljenja v planinstvo, predvsem zimsko in plezalno ter poduševo planinstvo. Brat je, kolikor je mogel, sledil in ugodil tem nagonskim pokretom, čeprav mu, navajenemu na strogo disciplino, metoda uveljavljanja pokretašev ni bila simpatična. — Najprej je bilo sicer nujno, da se planinske postojanke, v soglasju s predvojnimi programom, po zdaj še razpoložljivem planinskem ozemlju razširijo. Leta 1922 se je povečala prevzeta Erjavčeva koča, 1925 se je postavil Dom na Krvavcu, 1927 se je izvršilo povečanje Doma v Kamniški Bistrici — psovod je brat nastopal z mladeniško vnemo, čeprav na pragu šestdesetletnice. Rasli in doraščali pa so ob njem in izven njega mlajši in mladi sinovi planin, pripravljene, da sami prevzamejo od prednikov planinsko upravo in gospodarstvo in si krčijo svoja pota. Razdeselji pojav, da je število voljnih veliko — ni bilo vedno tako! Leta 1931 jim je brat prepustil dedščino; naj dokažejo, da so tako pripravi, kakor so bili pripravljene... Danes, po preteku sedmih let, z zadovoljstvom priznamo, da so to — dokazali. Saj je brat ves čas svojega načelovanja imel v odboru izvorne sotrudnike, ki so vsak po svojih posebnih zmožnostih prevzemali določene naloge. (O poslovanju v društvu je podal prof. Mlakar pestro sliko v svojih »Spominih in opominih«, Pl. V. 1936 in 1937; posebno 1937, 40 i. sl.) —

Tako sem Te, ljubi France, tudi tokrat spremljal na dolgoletni turi, ki si si jo sam sproti zaznamoval. Zdaj stojiš izven drečnega toka planinstva in z mirnega motrišča kot častni predsednik SPD (izvoljen 16. 7. 1931), kot predsednik Zveze jugosl. plan. društev, odlikovan s češkoslovaškim redom Belega leva IV. razr. (izročen Ti 11. 2. 1928), opazuješ tiho in dobrohotno, kako uspeva, kar je bilo zgrajeno. — Ker imaš toliko prilike za opazovanje, sem Te povabil, da za naš *Vestnik* napišeš nekaj misli, aforizmov, o današnjem planinstvu. Pa si mi — to se je zgodilo prvokrat — odrekel, prav za prav ne odrekel, ampak sporočil: »Aforizmi? Ne ljubi se mi več študirati in tudi časa ni za to. Spominjam pa se pesmi, ki smo jo kot mladi planinci popevali in je namesto II. basa, ki ga nismo imeli, pokojni Hauptmann s palcem drgaval po durih, a mi smo jo zrezali: ‚Kaj nam pa morejo, če smo vesel!‘«

Res, táka filozofija je dobra napoved — bonum omen — za bodočo osemdesetletnico...

Iz Rateč

Foto F. Krašovec

Vrh Ljubelja, pogled proti Jugoslaviji

Dr. Šašel Josip:

Ljubelj in cesta nanj

Po dogodkih, ki so se odigrali in se odigravajo pred našimi očmi v razmerju med severno sosedo Avstrijo in Nemčijo, tudi mi Slovenci pozorno obračamo poglede na Karavanke. Stopite z menoj in medias res, na Ljubelj! Saj deli ta prelaz Karavanke ravno na dve enaki polovici. Ljubelj pa je tudi ena najzanimivejših točk naše ožje domovine, znan še preko teh mej po motociklističnih tekmah.

Pa tudi oni, ki so Ljubelj in njegovi dve piramidi že videli, bodo našli tam vedno kaj novega. Predvsem: na sredi prelaza zapira cesto sedaj zapora, kakor pri nekdanjih cestnih mutah. Tu si morete privoščiti užitek, da se z eno nogo postavite v Nemčijo, ko z drugo stojite še v Jugoslaviji. Čeprav je prostor tu pičel in ozek, je nastala na njem že cela naselbina. Na vsaki strani državne meje stoji restavracija ali bolje pivnica; značilno je, da v poletnem času, ko je promet živahen, Jugoslovani radi zahajajo v onostranstvo na dobro pivo, Nemci pa v našo na dobro vino in prigrizek. Sicer pa tu še vlada gradbena delavnost, zlasti si hočejo carinske oblasti urediti streho.

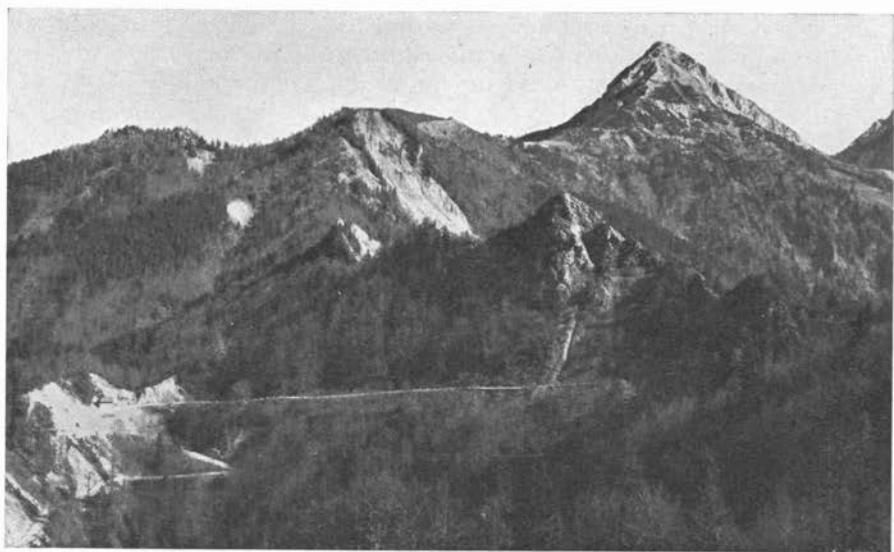
Onstran zapore vidite že samo nemške napise, kakor da bi tam bila že trdna nemška zemlja. Pa dobro veste, da ni; domačini od tod pa do vrat Celovca govorijo in žebrajo pod rodnim krovom še izključno slovenski in naš jezik je domač prav do Gospe Svete. Tujcem je to prikrito.

Preko Karavank vodijo danes tri avtomobilske ceste, prevrtane so za železnico in nad njimi se vrši zračni promet v več smeri; dolga stoletja, tisočletja pa so bile skoraj nepremagljiva prometna ovira.

Sicer je tod preko vodila v rimskih časih steza, ki je bila najkrajša zveza med Emono in mestom Virunom na današnjem Gosposvetškem polju. Vendar so po tej stezi, ki je bila še dolga stoletja pozneje edina prometna vez, mogli ljudje in živina samo na svojih hrbtih prenašati tovore. Gorski dol na sever od Ljubelja se imenuje Brodi ravno zaradi tega, ker je ona steza večkrat prečila potok Borovnico in so ga potniki morali nekajkrat prebroditi. Na vsem čez 100 km dolgem grebenu Karavank je bil tak prehod (tudi samo steza) edino še preko Jezerskega vrha na Železno Kaplo in od tam dalje na Velikovec; ta pot je do konca srednjega veka uspešno tekmoval s Celovcem po velikosti in gospodarskem pomenu. Sicer so te skromne prometne žile v onih starodavnih časih zadostovale neznatnemu prometu, obenem pa tekom dolgih stoletij koristile povzdigi ob njih ležečih krajev. Pod Jezerskim vrhom se je razvila Železna Kapla s številnimi fužinami ob Beli, pod Ljubeljem pa Tržič na eni in Stari Podljubelj na drugi strani, dokler teh tržišč ni uničil potres l. 1348.

Ta potres se je s svojim strahovitim razdejanjem tako živo vrezal v ljudski spomin, da zveni njegov odmev še iz povesti Rutarjanov, to je koroških Slovencev, naseljenih v pogorju Karavank. Pravijo, da je tedaj planil iz svojega brloga na Ljubelju strašni zmaj, skrun na letel na daleč od njega, pečine je valil na vse strani — še danes je videti nekatere na travnikih pri Št. Ani doli! Gore so se tresle, posebno pa Žingarca in Grlovec. Med tema je vodila steza z Ljubelja dol, ob njej pa se je razvijal stari Podljubelj. Njegovi prebivalci, ki so prišli do nekega blagostanja, so postali še bolj pohlepni in grabežljivi, predvsem pa tako prevzetni, da niti Boga niso hoteli več poznati. Zato sta se Žingarca in Grlovec začela meniti, kako bi to Sodomo in Gomoro pokončala. Žingarca je rekla: »Grlovec, pogreznite se ti!« Grlovec pa: »Ne sežem tako daleč, zasuj ti to gnezdo!« Res se je ponoči zemlja stresla, Žingarca je odvalila celo plat in globoko zasula stari Podljubelj, da se danes niti ne vidi, kje je stal. En sam človek se je rešil, zaljubljen fant, ki je ono noč šel vasovat v Trnjane. Pa tudi Grlovec se je stresel, da je zazijala ob njegovem vznožju globoka razpoka, v katero se je pogreznila cerkvice Svete Sobote z vsemi — plesalci! Oni pregrešni okoličani so namreč tedaj v cerkvi napravili celo ples. Tudi tam je bil rešen samo en sosed, ki je ostal doma, ker je poprej slišal, kako je neka ptičica svarilno klicala: »Toniv, potoniv!« Razpoko s pogreznjeno cerkvico je takoj zalila voda; tako je nastalo Bajdiško jezerce, v katerem je še danes ob hudi uri slišati zamolklo zvonjenje. Hiša soseda, ki je tedaj ostal doma, pa se še danes imenuje pri Toninu.

Na koroški strani Ljubelja so gotovo že pred kakimi 800 leti kopali svinec; zato je dobil kraj in občina nemško ime Bleiberg, ki se danes v razliko od istoimenske vasi pod Dobračem imenuje Slovenji Plajberg. Ljudska domišljija je tudi izsleditev svinca okrasila z zanimivo pravljico. Pravijo: V teh Rutah so prebivalci nekdanj redili predvsem živino, zraven pa obdelovali skopo zemljo. Tedaj so hodili tod medvedje in volčje; zato so bili pastirji odrasli in močni, a njihovi psi so imeli grebenice na vratu, da jim ugriz volka ni

Baba, severno pred vrhom Ljubelja

škodoval. Ponoči so v ograde okoli pastirskega stana zapirali živino in tam kurili, da so odganjali zverjad. Njihova hrana je bila predvsem mleko in sir, tudi iz ovčjega mleka. Taka planina je bila tudi Tómaževa na Žingarci. Tam so pastirji zapazili, da jim nekdo mleko posnema. Oprezovali so in zasledili »Gornega moža« pri tem sladkosnedem poslu. Silnega kosmatinca si niso upali očitno lotiti, poslužili so se zvijače. Vedro za mleko so napolnili z žganjem in tam poleg postavili škornje, znotraj s smolo namazane. Gorni mož se je pošteno napil, pijača mu je še bolj dišala ko mleko; nato je obuval škornje, kakor je to prej opazoval pri pastirjih. Pa že po prvih korakih se je opotekel in ni mogel ubežati, ko so pastirji planili po njem. Zvezali so ga s srobotjem; kajti nobena druga vez bi ga ne držala, vse bi s svojo silno močjo potrgal. Tako klavrnega so nato odgnali po Pustoti doli; Gorna baba je še vpila za njim: »Krava pijana, ali ti nisem rekla, da samo mleko pij!« Mož se je že do dobra stregnil, ko so ga pritirali do cerkve in ga tam privezali k trlici. Okoli njega se je zbralo ljudstva kakor na semenj, posebno ženske so pribezljale, kakor da bi jih z bičem gnal. Gorni mož je krivo gledal, kakor zaklan bik; sprva je žugal in grozil, kako se bo za sramoto maščeval, valil peči in plazove na hiše in ljudi, in se je pridušal, da se ne bo več prekoračil na Grlovec in škropil po dolih ob suši kakor doslej! Ko pa je videl, da grožnje nič ne pomagajo, je udaril na druge strune: podzemeljske zaklade jim odpre — je obljubljal — znamenito rudo jim pokaže, od katere bodo vsi bogati, ako ga spuste na svobodo. To je pri revnih gorjancih vžgalo; pohlepno so kosmatinca izpraševali, kje so ti zakladi. Pokazal jim je kraje v Raškobi, Kolomajki in na Razpotju, kjer so nastale prve

jame. Nato so ga spustili. Mož pa se jim je še iz gozda rogal: »Imeli ste ptico v rokah, pa je niste znali oskubsti! V Rutah je zlata in srebra, da nihče ne ve in nikdo ne bo vedel, kje in koliko — za vas je svinec dober dovolj!«

Rudno bogastvo je zbudilo pozornost gosposke, ki se je dotlej za te revne kraje malo zmenila. V potu svojega obraza so morali odslej Rutarjani kopati svinec za grofa na Humbergu, posebno pa za menihe v Vetrinju, ki so imeli na Spi pred Celovcem svoj plavž, od koder so spravljali svinec na beneški trg za drage novce kot redko blago. Domačini pa so bili reveži kakor prej in še večji; kajti podložniške vezi so se bolj trdo nategnile. Pri vsej bedi pa še danes sanjajo o bogastvu in razkošju; besede Gornega moža: »... pri vas je zlata in srebra«, se ponavljajo od rodu do rodu in vžigajo nado, da se bo to bogastvo vendarle še odkrilo.

Gorni mož pa se je iz jeze preselil iz Žingarce tja v veliki gozd Raven v Podnu. Tam so dotlej prebivale »žark-žene« in kmetom prerokovale dobro letino ter svetovale, kdaj naj orjejo, sejejo in žanjejo, da je prav. Hudobni Gorni mož pa jih je začel preganjati, da so zbežale v visoke gore tja pod Zelenico, Vrtačo in na Medvedji dol. Le poredko pride še katera dol živeža iskat; ako jo Gorni mož preganja, se reši samo na štoru, v katerega je drvar vsekal križ. Tam Gorni mož nima oblasti do nje. Zato v teh Rutah ni štora, v katerega bi ne bil vsekan križ.

Gorni mož še danes prebiva tam v Ravni. To vedo prav dobro pijanci, ki se v tem velikem gozdu zgubijo s prave poti, ker jih Gorni mož vodi tako dolgo v kolobarju okoli, v katerem pridejo vedno na isto mesto nazaj, da se streznijo in potem šele najdejo izhodišče. Tako se torej Gorni mož maščuje za svojo veliko pijanost in nehote pomaga sveti vojski. Vendar pijanosti ni odpravil, pač pa se pijanci previdno izogibajo njegovemu območju v Ravni. —

Že zgodaj je ob severnem pobočju Ljubelja stala danes porušena cerkva sv. Lenarta, katere razvaline je še videti. To cerkev je leta 1239 daroval oglejski patriarh samostanu Vetrinju z vso okolico in s posestvi ter novinami v trebljenje kot ustanovo, da se najmanj enkrat na teden tam daruje sv. maša na čast vsem svetnikom, da pogosto tam biva kak brat ali konverz in skrbi za steze in mostove ter vzdržuje gorko sobo z ognjem in s slamo za potujoče, katerim naj nudi gostoljubje. Koroški vojvoda Bernard je 14 let pozneje daroval samostanu še kraj in gozd ob Sopotnici (kako uro hoda severneje) ter zapadni del Podenskega dola s tamošnjim jezercem. Tako je Vetrinjski samostan postal lastnik vsega dola pred nami tja do malega Ljubelja, kakor se je Sopotnica v listinah tudi imenovala in kjer se je kmalu potem sezidala cerkva sv. Magdalene. Tudi to cerkvico je vojvoda daroval samostanu, da vzdržuje hospic s stalnim duhovnikom, ki naj bi potujoče prenočeval in skrbel za njih varnost. —

Po teh listinskih sporočilih si moremo nekoliko oživiti in predstavljati potovanje v onih starih časih. Že pot od Tržiča gor na Ljubelj je vodila po divjem, zapuščenem dolu. Še težavnejša pa je bila nadaljnja pot na sever tja do Drave. Poglejte v to smer: gorski

Sopotnica pod Ljubeljem

vrhovi in hrbti se kopičijo pred nami, ni videti izhoda — tedaj ga tudi res ni bilo. Potnik je moral premagati še dva strma prelaza v tem svetu, ki je bil še manj obljuden ko danes. Steza je vodila po strmem pobočju navzdol, mimo prepadov in nevarnih mest. Spodaj je potem tekla nekaj časa ob potoku Borovnici, ki ga je večkrat prebrodila, kakor sem že omenil, dokler se ta divji potok ne zgubi ob Sopotnici v nešteti brzicah v globoke soteske in nepristopne globeli. Zato se je steza zopet vzpela strmo na levo na Kozji Hrbet, ki ga je prečila na Pešini. Na oni strani je šla zopet globoko in strmo navzdol do potoka Žabnice, nato ob Pustoti znova navzgor pod čeri Žingarce ter na Sopotnici ven na Podljubelj. Bila je to zares težavna, naporna in predvsem nevarna pot; nevarna ne samo po legi, ampak zlasti zaradi nesigurnosti onega divjega časa, ko je vladala pravica pesti. Pred roparskimi vitezi so bežali preganjani podložniki v te samotne gore in tu v malem izvrševali, česar so se od gosposke naučili. Predstavljajte si k temu še vremenske neprilike, hudourja z bliskom in gromom, zimo s snežnimi meteži, z zameti in plazovi, potem boste mogli ceniti blagodat gostišč, ki jih je vetrinjski samostan vzdrževal.

Pa tudi ko so vetrinjski menihi skrbeli za prometno varnost čez Ljubelj, so steze in pota ostala še dolga stoletja klavrna. Ta zaostalost je posledica srednjeveške fevdalne ureditve družbe. Kmet je bil prirasel na grudo in se ni mogel prosto gibati; obrtniki, vkle-njeni v zadruga (cehe), se niso mogli prosto naseljevati; mesta in trgi so imeli izključno tržno pravico; ob cestah je vsaka izmed nešteti zemljiških gosposk postavljala mitnice; vrh tega pa je bil veliki promet vezan samo na nekatere ceste, po drugih se roba ni smela prevažati. Taka prepoved je veljala ravno za Ljubelj;

sicer pa je tedanji promet šel sploh mimo Karavank, ker je bil usmerjen predvsem skozi Kanalsko dolino v Furlanijo in Benetke, ki so tedaj neomejeno obvladovale svetovno trgovino. Ob tej beneški cesti je imel oglejski patriarh pravico skladišča v furlanskih mestih in muto na Pontablu; iste pravice je imel bamberski škof v Beljaku, koroški, oziroma avstrijski vojvoda v Št. Vidu, salcburški nadškof v Brežah itd. To je bila tedaj v teh krajih vsemogoča gosposka. Vsa omenjena mesta so imela pravico skladišča, to je: potujoči trgovci so morali svojo robo nekaj dni tam na prodaj postaviti in šele potem, če se ni sklenila kaka kupčija, so smeli dalje. Pri mutah se je roba tehtala in se je pobirala mitnina, a to delo se je nalašč zavračevalo po ves dan in tudi dalje, samo da so vozniki v mestu čim več zapravili in zapili. Deželni pridelki so se smeli sploh samo na trgu v mestih prodajati po določenih cenah. Še leta 1386 je avstrijski vojvoda predpisal vsem podložnikom, da smejo samo čez Beljak tržiti z Benečijo in da morajo v Št. Vidu pri vojvodski muti skladati blago. Samo živina in žito se je smelo spravljati v Benečijo tudi čez Kras in Ljubljano, nazaj pa vino po tej poti.

Medtem pa se je začel bolj in bolj razvijati na eni strani Trst, ki se je uveljavljal v trgovini z alpskimi deželami, na drugi strani Celovec, ki je stremel po naravni in najbližji zvezi na jug. Zato so Celovčani po možnosti skrbeli za prometno žilo čez Ljubelj in so se že sredi 14. stoletja trudili, da bi razširili stezo v vozno pot. Tega pa jim deželni vojvoda ni dovolil, ker bi to škodovalo njegovi pravici skladišča v Velikovcu, od koder je labudsko železo spravljal čez Jezerski vrh na svetovno tržišče. — V takih okovih je ležal tedanji promet.

Prirodni razmah pa je čedalje bolj rahljal te spone. Do konca 15. stoletja so se zaporedoma otresli Gradec, Ljubljana, Celovec, Velikovec dolžnosti, da bi trgovali čez Beljak in skladali robo v Št. Vidu; Ljubljana je pritegnila na sebe trgovino s Trstom, s čimer je pridobil tudi promet čez Ljubelj in Jezerski vrh.

Ob svitu novega veka pa je izsleditev morskega pota okoli Afrike v Indijo in odkritje Amerike zadalo monopolnemu značaju beneške trgovine smrtni udarec. Trst si je opomogel. Ko je kmalu nato postal tudi Celovec mesto deželnih stanov in s tem glavno mesto Koroške, je postala najkrajša zveza na jug potrebna in pereča. To je bilo tudi v interesu Ljubljane.

Zato so se deželni stanovi Koroške in Kranjske zavzeli za to cesto, vsak na svoji strani. Sklenili so sredi 16. stoletja, da bodo dotedanjo stezo razširili v vozno pot. Vsaka dežela je prispevala 9000 goldinarjev, 2000 goldinarjev pa vojvoda, ki je imel že od nekaj muto na Sopotnici. Celih 20 let je trajalo to delo. Glavni podjetnik na koroški strani je bil Janez Šnelko, ki je imel nekaj fužin Podljubeljem, kjer se je izdelovalo železno vrtalno in lomilno orodje za to gradbo. Premagati je bilo treba hude tehnične ovire, s primitivnimi sredstvi. Današnjih razstrelil za taka dela takrat niso poznali, tudi smodnik se še ni rabil v te namene. V skale, ki jih je bilo treba razgnati, so zvrtili velike luknje, jih napolnili z

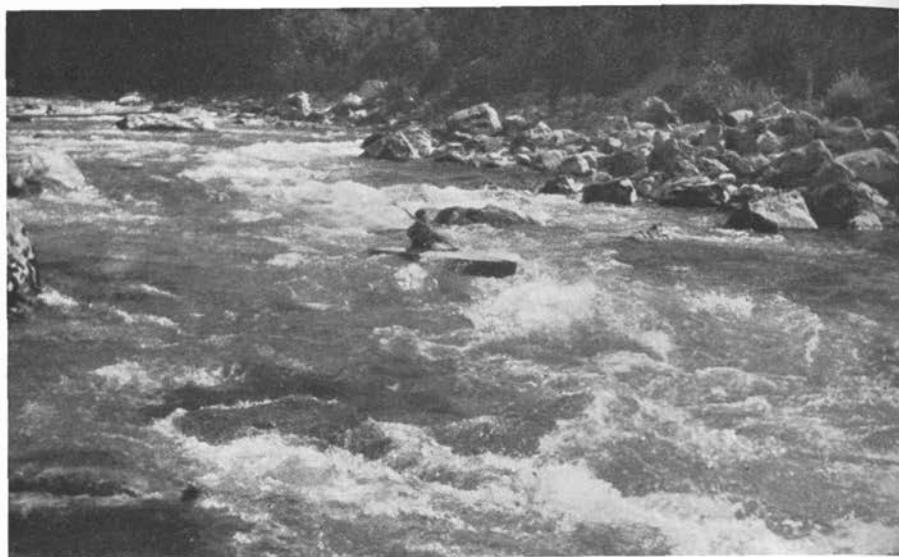
vodo in počakali na zimo, da je voda zmrznila in je led skalo razgnal; poleti pa so na skali tako dolgo kurili, da je postala krhka in drobljiva. Leta 1566 so tako lomili skale in delali tako zvani »hudičev most« v Šumu, kar se je posebno vtisnilo v spomin ljudstva in o čemer bomo še slišali. Do vrha Ljubelja se je na koroški strani izdelala cesta leta 1573, dve leti pozneje na kranjski. Vrh Ljubelja so preluknjali, kakor kaže to Valvasorjeva slika. Predor je bil 150 korakov dolg, 12 čevljev širok, 9 visok. Leta 1575 je mogel koroški oddelek vojske že čez Ljubelj korakati proti Turkom in prepeljati topove. Nova cesta je omogočila tudi gostejšo naselitev teh gorskih predelov; ob njej so se nastanili cestarji, rokodelci, zlasti kovači, predvsem pa gostilne.

Sto let pozneje, leta 1678, je nameraval naš podjetni Valvasor oni kratki predor na vrhu preložiti mnogo niže in ga začeti že pri cerkvi sv. Ane; ven bi ga speljal na koroški strani nekako v višini stare cerkvice sv. Lenarta. S tem bi cesta odrezala glavne strmine in ostre ovinke. Valvasor je že vložil prošnjo na cesarja za dovoljenje potrebne mitnine, ko je izbruh kuge leta 1680 preprečil izvedbo tega drznega načrta. Z dovoljenjem vojvode se je uredila na Sopotnici mitnica za vzdrževanje ceste, tamošnja vojvodska mitnica pa se je prestavila v Podljubelj. Plačevalo se je po 2 krajcarja od živinčeta s torovor in istotako od voza.

Neki napis v Sopotnici pove, da se je cesta že l. 1615 razširila. Promet na njej je moral biti zelo živ in je postajal čim dalje živahniji. V obeh smereh so škripali težko obloženi vozovi, po 200 na dan. Prepregali in robo prekladali so večinoma na vrhu. Zagoreli vozniki so kazali svojo umetnost s pokanjem bičev, zateglo se je oglašal poštni rog. Morda je v diližansi kak humanist skrbno zavešal okna, da bi pogled na barbarsko prirodo zunaj ne pokvaril njegovega estetskega čuta, ker je njegovo oko uživalo samo v klasični helenski lepoti. Alpe so bile za te klasike že od rimskih časov sem saevae — divje, infames frigoribus — zloglasne po mrazu. V učenih krogih onih časov so se ogibali vsega gorskega sveta.

Ko je bil Trst leta 1725 proglašen za prosto luko, je povečani promet zahteval obnovo ljubeljske ceste, zlasti ker je predor na vrhu pretil, da se poruši. Cestno delo je bilo dokončano leta 1728. Tedaj so predor na vrhu razkopali, cesta je šla čez greben v globoki zarezi kakor danes. Avgusta istega leta je prišel cesar Karel VI. osebno na Koroško in je prejel v deželni hiši v Celovcu poklone deželnih stanov kot nadomestilo za nekdanje ustoličenje koroških vojvod po svobodnem kmetu na Gosposvetskem polju; zato pa je izdal odpustnico — Schadlosverschreibung, da so ga oprostili »trdega« sedenja na vojvodskem prestolu. Ob teh slovesnostih se je otvorila tudi popravljena cesta čez Ljubelj.

Čuden naključek! Tedaj, ko so Slovencem v nepovrat zatonile starodavne pravice ustoličenja koroških vojvod, se jim je odprla povečana cesta na jug, po kateri naj bi prišlo kaj gorkote v premrle ude! Ali ves jug je še ječal v podložništvu, krvavel v turških vojnah. Čez Ljubelj so še dolgo prevladovale mrzle severne sape.

Teeempo!...

Deutschmann:

S kajakom iz Ohrida v Debar

Po cesti, ki vodi vzdolž Ohridskega jezera, drvi avtobus, puščajoč za seboj ogromen oblak rjavega prahu. Rjav je prah, rjava vsa pokrajina, celo jezero, ki se v njem zrcalijo večerni oblaki, ima rdečerjav blesk. Na mestu, kjer cesta reže peščen polotok, se avtobus ustavi in iz njega izstopita v kratke hlače oblečena »Švaba«, ki pričneta z veliko vnemo raztovarjati nahrbtnike in pakete, na katere so pritrjena vesla. Prav nič se ne zmenita za zasmeh sopotnikov; ko se izjalovi zadnji poizkus šoferja, da bi ju prepričal o nesmislu njihovega početja (oba se nameravata spustiti v malih čolnih po Črnem Drimu), jih ta prepusti Alahu in njegovi milosti ter požene avtobus. — Eden v tej dvojici sem bil jaz.

S tovarišem se zadovoljno pogledava: na 24urni vožnji z vlakom in avtobusom sva do kraja preizkusila vročino, smrad in mrčes, ta nameček macedonskih prometnih sredstev; zdaj sva končno prispela na začetno točko nameravane ture. Pred nama je ležalo Ohridsko jezero v svoji ogromnosti, v lepoti, tako različni od krasot naših alpskih jezer, v osamelosti, ki pa jo hipno zmoti besno bevskanje psa; mrcina se zakadi proti meni in zasadi svoje zobe v mojo nogo. K sreči se v tem hipu prikaže domačin, sicer bi kuža postal živa tarča za »parabellum« mojega tovariša.

Po tem intimnem sprejemu sva pričela s postavljanjem šotorja ter s sestavljanjem čolnov. Ko je bilo to opravljeno, sva po izdatni večerji zlezla v spalne vreče.

Drugo jutro naju je prebudila človeška govorica. Poleg naju so posedli ribiči, ki so pletli mreže. Bajе je ribiču čoln ko žena; če je to res, so bili

naši ribiči slabi zakonci, kajti neprestano so koketirali z najinima vitkima kajakoma. Z ribiči smo si postali prijatelji; pogostila sva jih s črno kavo, v zameno so nama dali rib in rakov.

Pustivši svoj tabor v varstvu ribarjev, sva jo s čolni mahnila po jezeru proti Ohridu. Med potjo sva splašila nebroj vodnih kokoši in rac, ki živijo v obrežnem bičevju. Ogledala sva si Ohrid, hotela sva si ogledati tudi Sv. Naum; toda ker sta si Ohrid in Naum blizu le na — karti, sva se vrnila v taborišče.

Nekaj dni sva tako krmarila po bregovih jezera, nato sva lepega jutra pričela vožnjo po Črnem Drimu. Črni Drim črpa svojo vodo iz Ohridskega jezera. Njegov tok se prične pri vasi Struga, odtod teče po Ohridskem polju, ki je podobno našemu Barju. Približno 16 km pod izvirom se zaje reka v gorovje, ki prehaja iz prodornin v apnenec. Z jezera sva zavila v Črni Drim, ki teče najprej skozi Strugo. Nabrala se je pestra množica domačinov, ki je obudovala najina čolna.

Ustaviva se pred krčmo, ki leži tik ob vodi, in naročiva črno skopljansko pivo. Pri tej priliki izveva, da so že nekaj tednov pred nama 3 Švicarji pričeli z vožnjo po Drimu; ta vest pade kot grenka kaplja v čašo najinega veselja — s prvenstveno vožnjo ne bo nič.

Vožnja po Drimu se prične. Spočetka teče reka leno po Ohridskem polju; edine ovire so jezovi, ki služijo lovu na jegulje; ko pa se približava goram, zaslutiva, da stvar ne bo enostavna. Drim, ki v svoji pohlevnosti zelo sliči Ljubljani, se naenkrat prične zajedati v gorovje. Proti temu napadu se gora brani in sipa v strugo ogromne skale; reka ogorčeno zabučí in prične v divjih slapičih skakati preko skal. Brzice zgrabijo čolne; zaenkrat so še pregledne in z užitkom drviva po valovih, ki nama vse bolj prijaajo ko mirna jezerska gladina.

V tem veselju skoraj ne opaziva, da stoji na skali visoko nad nama graničar, ki besno maha z rokami in kriči nekaj, česar ne moreva razumeti. Nejevoljno in s težavo pristaneva, izvlečeva potne liste; toda graničar, ki medtem pripleza navzdol, se zanje ne zmeni, temveč mi pove, da je za vogalom katarakt ali po njegovo »breg«, kjer naju čaka sigurna poguba. Malo skeptično sem poslušal njegovo pripovedko; toda ko sam z višine 10 metrov ogledujem označeno mesto, mu dam prav. Odveslava na drugo stran in izvlečeva čolna na travnik.

Za danes dovolj! Tovariš postavlja šotor, jaz pa jo mahnem do graničarske postaje, kjer mi prijazni narednik pove, da so na tem mestu Švicarji prekinili vožnjo, zložili čolne in se odpeljali v Debar.

Izposodim si kolo in se odpeljem po cesti, ki vodi visoko nad Drimom proti Debru. Pod menoj buči reka, večidel je vidna in nima pretirano težkih brzic; včasih pa izgine in to mi dela skrbí.

Ko se vrnem, naju komandant graničarjev povabi na večerjo; v prijetnem pogovoru nam tečejo ure. Naš gazda je star borec, ki službuje v Makedoniji že od konca vojne; pripovedoval nama je o grozotah pograničnih bojov v prvih poveljnih letih. Nato govorimo o lovu, ki je v tem predelu neverjetno bogat; saj žívita v gozdovih še ris in medved; divje svinje in volkovi pa so običajna divjad. Ob pogledu na lovsko zbirko našega gostitelja sem se spomnil naših lovcev, ki se v nedeljah vračajo z zajčkom v nahrbtniku, pogosto pa tudi prazni.

Drugo jutro se prične garanje. Natovorjena čolna z vlečeva do ceste, nato se prične prevoz po kolescih približno 1 km po cesti, potem je treba spustiti čolna v vodo. Po tej jutranji gimnastici nadaljujeva vožnjo. Nekolikokrat morava še prenesti čolna preko jezov; nato postaja pokrajina popolnoma neobljudena, zadnje

koče visoko nad nama izginejo in edina orientacija so telegrafski drogovi ob cesti kakih 100 m nad nama. Da poživi to samoto, postaja Drim vedno živahnejši; za vsakim ovinkom se pokažejo nove brzice, obrežje izgine, na obeh straneh se dvigajo strme stene. Vedno bolj divje se zaganja voda preko skal, soteske pa ni konca. Za prihodnjim ovinkom zamolklo buči! »Zlomek! Kaj, če...« Pripravim se na kopel; toda ko zavozim okoli ovinka, vidim, da je le slap, ki pada v debro in povzroča tak trušč.

Hvala Bogu, tudi soteska se je ugnala, dolina se malo razširi, cesta se spušča k reki in pred nama leži vasica Kukovo. Pod lesenim mostičem švigneva mimo peric, ki si hitro zakrijejo lica, in pristaneva pri mlinu.

Po prestanem naporu se oglašča želodec; zato greva v goste k arnavtskemu mlinarju, ki mu »banka« kmalu razveže jezik. Pove nama, da sta preteklo leto dva Nemca prispela k njemu z razbitima čolnoma; pot proti Debru sta nadaljevala z avtobusom. Tovarišu in tudi meni prične naraščati greben — toda prezgodaj.

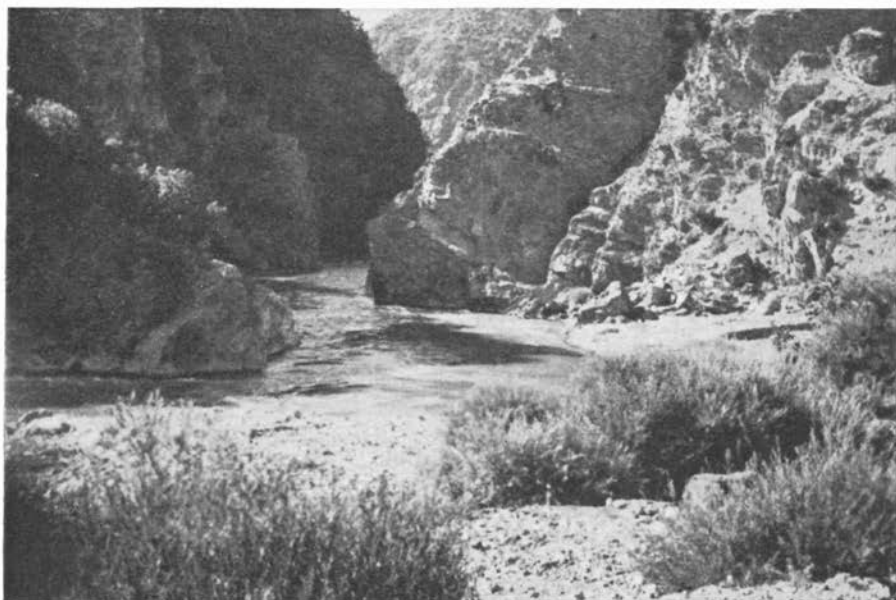
Za Kukovom se Drim pomiri. Soteska se razširi. Krasni gozdovi me spominjajo na Posavje; kmalu pa se dolina odpre, gozdovi izginejo, razprostirajo se razdrapana pobočja Koraba. Drim zopet pobesni. Brzica se vrsti za brzico, pri prvih še izstopava in jih ogledujeva, ko pa se prepričava, da je potem v čolnu vse drugače in da bi potrebovala na ta način najbrž 1 mesec do Skadra, se spustiva v boj brez predhodnega ogledovanja; no, in prislovica o otrocih, norcih in angelčkih varuhih se tudi topot uresniči. Dvakrat se mi posreči pobrati se na vesla a la Eskimo, tretjič pa, ko sem skušal obiti skalo, me je tok zaobrnil in sem prevozil kakih 100 m zadenjski. Pri tem sem prvikrat imel priliko opazovati svojega tovariša, kako se je ko podmornica prikazal od časa do časa med valovi.

Pred Debrom se Drim pomiri; tik pred mostom, ki leži ob jugoslovansko-albanski meji, si postaviva taborišče.

Debrski most! Preko njega so korakale čete bitoljskega vezirja proti Skanderbegu, preko njega je drvela leta 1913 srbska konjenica proti morju, leta 1915. pa ga je umikajoča se srbska vojska pognala v zrak. Po vojni so ga pogostoma napadli komiti. Danes spominja na pretekle čase samo še groblje za graničarsko karaulo. Mogoče se ob njem včasih ustavi kak turist, da fotografira bizarne nagrobnike v spomin na nesrečne in »nekulturne« kraje, ki jih šele v zadnjih letih skušamo s Shell-benzinom, Bata-čevlji in s chlorodontom privedi v krog civilizirane »sreče«.

Drugo jutro se oglasiva v graničarski karauli in predloživa potne liste. Pot v Albanijo je prosta! Pod mostom zapeljeva v deželo Škipetarov, toda o albanskih graničarjih ni ne duha ne sluha; visoko nad nama se bleščijo kolibe obmejnih stražarjev. Zavoziva v novo sotesko, toda proti pričakovanju izostanejo brzice in, ko se dolina zopet razširi, zagledava pred seboj karaulo, nad katero vihra albanska zastava. Pristaneva in zlezeva po strmem pobočju do Albancev, ki so vsi v italijanskih uniformah. Pogosté naju s črno kavo, za potne liste se nihče ne zmeni. Pri tej priliki si zapišem najpotrebnejše albanske besede: »bug« = kruh, »puga« = cesta itd.

Prijetno iznenadena, nadaljujeva pot. Drim se prične zvijati v lastnem produ, cepi se v rokave in postaja vedno bolj plitev. Prvikrat lahko zavozimo, ne da bi pričakovali za vsakim vogalom neprijetno presenečenje. Solnce prijetno pripeka, tako ploveva bolj in bolj v Albanijo. Najino presenečenje je zato tem

Črni Drim, pred vogalom . . .

večje, ko začujeva z brega glas: »Stoj, pucaću!« in ko skočita dva jugoslovanska graničarja izza grma. Urno pristaneva in s tem se prične najin križev pot. Odženejo naju do karaule, odtod v 10 km oddaljeni Debar, kjer izveva na komandi mesta, da sva obtožena protipravnega prekoračenja meje. Izkaže se, da leži odpremna postaja za mostom in da graničarji sploh niso bili upravičeni naju puščati preko meje. No, po dolgem prerekanju naju izpustijo; ko splaknemo vso jezo z izvrstnim skopljanskim pivom, na katero povabiva tudi paznika graničarja, jo mahneva nazaj proti Drimu.

Ker slutiva, da naju na albanski strani čaka ista zabava, se oglasiva še pri albanskih carinikih, ki imajo svoj stan ob cesti Debar—Piškopeja. V mraku se vrneva k čolnom. Naslednje jutro se posloviva od graničarjev in odveslava po Drimu; toda komaj sva nekaj sto metrov v Albaniji, naju že ustavijo albanski graničarji in tragikomedija prejšnjega dne se ponovi.

Po mnogih kletvicah je tudi to urejeno in proti poldnevu nadaljujeva pot. Debarska ravnina se konča in Drim zavije v globoko sotesko. Ob vhodu stoji Arnavt in maha z rokami ko vetrnica Don Kihota. Ker pa ne čujeva bobnenja brzic, se za to ne zmeniva in zavoziva v sotesko.

Pol ure se že voziva v miru in že hočem pričeti z zabavljanjem, ko se Drim naenkrat zdrzne in prične drveti s staro naglico okrog ovinkov, za katerimi se odpre pogled na niz brzic, doli na koncu pa zapira dolino strma stena, v katero se voda besno zaganja.

Prvi hip osupnem, nato se zapodim v valove. V zadnjem hipu opazim skalo, ki jo od časa do časa prekriva voda. Zmuznem se mimo nje in dam znak tovarišu. Toda ta ga ne opazi in v naslednjem hipu že plava poleg svojega čolna in skuša priti do brega; nekajkrat ga pokrijejo valovi; ko se prikaže zopet

na površju, opazim, da mu je čoln ušel. Zapodim se za njim in ga skušam doiti, toda že ga je zgrabila voda in ga zanesla proti steni. Tik pred njo je zakotje z mirno vodo, v katerem pristanem in nato pričneva z reševanjem čolna.

Nad eno uro se boriva z valovi in le obupna zavest, da pomeni izguba čolna izgubo obleke, denarja in dokumentov, ter da se nama obeta marš v kopalnih hlačkah do 30 km oddaljenega Debra, le ta zavest nama daje moči. Končno je srečno tudi to za nama! Izčrpana obleživa v vročem pesku in edino, kar se nama še zljubi, je, da postaviva šotor. K sreči imava vse stvari v gumijastih vrečah in tako je vse še nekako v redu. Ko se nagiba noč, nama zabrni zvesti »Phoebus«; po večerji pa leživa v spalnih vrečah in poslušava bučanje reke, ki se peni pred šotorom v luninem svitu. Zdaj nama ni žal vseh naporov; vstaja celo želja po novih doživljajih.

Bolj in bolj globoko v Albanijo naju vodi pot. Drim teče po Epiškopejski »ravnini« — tako je označeno v zemljevidih — v resnici pa je bore malo ravnine. Ko lastavičja gnezda so sela prilepljena na pobočje gora, tu in tam opazim kakega jezdeca ali govedo, v glavnem pa je pokrajina ko izumrla. Sicer pa vsa okolica ne dela prav nič »albanskega« vtisa, temveč spominja na alpsko pokrajino.

Iz Epiškopejske ravnice zavije Drim zopet v sotesko; prične se iznova vožnja po brzicah, ki se vrste ena za drugo. Že zdavnaj sem se jih preobjedel; ko drvim uro za uro po njih, lačen, ker ne morem vožnje ustaviti, da odprem vrečo s provijantom, premočen in vendar žejen od žgočega solnca; takrat pričnjam ugibati, kaj me je pravzaprav zaneslo na to zanikrno vodo in kot ideal stopa pred moje oči mirno jezero z udobnim šotorom in brhko kajak-dekle, ki pripravlja bogato kosilo za mojo izstradano malenkost — »brr!« — voda, ki mi pljuske v obraz, me opozori, da sem na Drimu... Vožnja gre naprej!

Po dveh dneh take vožnje se odpre soteska in kmalu dospava do mesteca Kuks. Pod krasnim mostom, ki so ga postavili Italijani, se ustaviva. Ker se takoj zgne okolu naju radovedna množica, pustim tovariša pri čolnih, sam pa jo mahnem v mesto. Povsod vojaštvo v italijanskih uniformah, nad letališčem brnita dva Capronija. — Koj me povabijo, radi »nedostojne« obleke (nosim namreč hlače-dokolenke), na policijo; ko me izpuste, si želim čimprej izginiti.

Med povratkom k reki se mi priključi študent iz Skadra in mi v slabi francoščini dopoveduje, da se mi obeta na poti do Skadra še precej težav; predvsem naj pazim, da me ne zanese preko slapa, po katerem pade Drim nekje v soteski v globino kakšnih 10 metrov.

S tovarišem nadaljujeva vožnjo; kakih 20 km za Kuksom zavije Drim znova v sotesko. V pričakovanju napovedanega slapa voziva skrajno oprezno. Vedno strmeje se dvigajo stene, obronke jim poraščajo temni gozdovi. V tej samoti ploveva vedno globlje v osrčje Prokletij. Po svoji bajni lepoti prekaša soteska celo cañon Tare, ki je gotovo najlepši izmed vseh sotesk naših rek. Pozabljeni so vsi naporí — pogled na vso to lepo to nama je bogato plačilo. Enkrat se dolina odpre in pred nama se dviga 2600 m visoki Maja Mertur; toda preden si ga dobro ogledam, naju že zanese naprej v globoko sotesko.

Prekrasna vožnja! V dolgih, ne pretežavnih in dosti preglednih brzicah se spušča Drim proti morju. Že drugi dan voziva v soteski, preplula sva kakih 60 km, a nikjer še ni napovedanega slapa. Že pričnjava misliti, da so naju potegnili, ko nam udarja na uho zamolklo bučanje, ki bolj in bolj narašča.

Čisto blizu sva že izvoru hrupa, vendar teče voda čisto mirno, tako da pripeljeva skoraj tik do slapa, ki sicer ne pada 10, pač pa dobrih 5 metrov v globino.

Ker natovorjenih čolnov ne moreva prenašati in se že nagiba noč, zaveslava proti toku do mesta, kjer se razprostira pod skalami ob malem zalivu nekaj peščenega obrežja. Postáviva šotor in kmalu po večerji zlezeva v spalne vreče. Mogoče sva spala dve uri, ko naju prebudi silno grmenje. Nevihta divja in med treskanjem, ki odmeva po soteski, se ulije silna ploha. Ko se naliv spremeni v enakomeren dež in začujeva šumenje hudournikov, ki z vseh strani bruhačo v dolino, se naju pollašča strah. Šotor leži le kakih 50 cm nad gladino reke — in če voda naraste? Če naraste tako, da ne moreva jutri več mimo slapa?

Zelo sva vesela, ko se polagoma zdani in zagledava reko, ki je sicer rjava ko kava, narasla pa ni za več ko 15 cm.

Po napornem prenašanju nadaljujeva pot. Brzica se vrsti za brzico, umazani valovi naju prekrivajo, toda po prečuti noči sva vesela, da vidiva sonce, in igra z valovi nama je užitek. Ko pa privozim v prihodnjo brzico, ki zavije za steno, me mrzlo zgrabi v želodec: daleč pred seboj vidim gladino spodnje vode, toda tako globoko, da me je groza!

Ko v sanjah vozim proti ogromnim valovom, ki me pokrijejo za hip, nato pa pričnejo neusmiljeno žoganje s čolnom. Valovi spodnjega Buga, ki so me premetavali prejšnje leto, so igrača proti temu.

Tudi v tem primeru se uresniči pregovor o najbolj neumnem kmetu in najdebelejšem krompirju: srečno pristanem v spodnji vodi in takoj splezam na skalo, da opozorim tovariša na pretečo nevarnost. Ko ta kljub temu zavozi v valove, si ga skoraj ne upam pogledati; toda tudi njemu je sreča mila, a ko pristane, mu je obraz blede ko zid. Skupaj motriva ogromne valove in vrtince ter si molče stisneva roke.

Še kakih 40 km voziva po soteski, ki se polagoma razširja; nato preide v odprto gričevje. Ob prihodu v to gričevje se posloviva od zadnjih brzic; reka se umiri in teče vedno počasneje proti morju. Za naju, ki sva se v teh dnevih navadila na neprestano čuječnost in duhaprisotnost, se prične doba grozovitega dolgočasenja: trmasto veslava v žgoči vročini in, ko zagledava pred seboj betonske oboke cestnega mostu v Vandengru, se olajšano oddahneva. Vožnja je končana!

Drim, ki tukaj sliči svojemu gornjemu toku prav toliko, kakor ognjevit mladenič medlemu starcu, naju ne zanima več.

Ves dan se še zamudiva v Vandengru, si ogledava staro trdnjavo z razvalinami starih palač, ki so bile nekoč »the house of the God«, kakor nama razlaga star Albanec, ki je prebil nekaj let v Ameriki. V bližini vasi je tudi stara cerkev, posvečena Materi božji; okoli nje se je zbrala na ta dan (Mali Šmaren) velika množica ljudstva v pestrih narodnih nošah.

Z vojaškim kamijonom se odpeljeva v 15 km oddaljeni Skadar, ki je precej podoben Sarajevu, le za nekaj meric je še bolj umazan; nato pa z motornim čolnom preko Skadrskega jezera v Virpazar, kjer stopiva zopet na jugoslovanska tla.

Za 300 km dolgo vožnjo od Ohrida do Vandengra sva potrebovala 10 dni, po 36 km na dan; vendar sva včasih napravila le 5—10 km dnevno, včasih pa tudi 80 do 100 km, kakršne so pač bile ovire.

S kolesom v gore!

Ven, le vsaj za kratek čas ven iz tesnega, morečega mesta k morju, k rekam, potokom, jezerom, gozdovom, pred vsem gor na planinske pašnike in sinjle, strme vrhe! Po tem hrepeni zdrava in močna mladina; mlada po letih ali po zavesti; ona si želi kar potepaškega življenja — danes tu, jutri tam — prenočevanja pod šotorom v jasnih zvezdnatih nočeh, dnevov, polnih drznosti in romantičnih doživetij. Z odpovedjo lažikulturnemu, razkošnemu in udobnemu življenju išče zadovoljstva in sreče.

Mnogokrat je cilj potovanja oddaljen; ni pa vsakomur dano, da bi potoval z vlakom ali celo z avtom. Ni denarja, je pa časa dovolj, sile in volje na pretek. Torej: s kolesom, neodvisno od voznih redov! Kolo kot opremo planinca redkokdo omenja: in vendar je že marsikateremu resnemu planincu-alpinistu omogočilo, da je uresničil svoje planinske sanje.

Pri nas je kolesarjenje zelo razvito. Ni pa mnogo vztrajnih mladeničev in mladenk, ki bi svoje kolo, natovorjeno z nahrbtnikom, gonili n. pr. po ne ravno dolgi in naporni poti do Kamniške Bistrice, da se še isto noč vzpno na Kokrsko sedlo ali na Jermanova Vrata. Še redkejši so mladeniči, ki bi pritiskali na gonilo svojega kolesa po gorenjskih klancih tja do izvira Save Dolinke, do pod šumnik Nadiže in nato še tvorili s težkim nahrbtnikom na visoke gore. A kar jih je, se vsi zadovoljni vračajo z belih špiikov, ki so jih dosegli po strmih, skalnatih pobočjih, v dolino, tam zasedlajo svoja kolesa in odbrže domov. Celó v zgodnji zimi, ko so vrhovi že pobeljeni s prvim snegom, a nad dolinami leži gosta megla in se mehkužneži zavijajo v topla krzna, se ti mladeniči ne ustrašijo mraza; vožnja po klancih navzgor in navzdol je ravno tako prijetna ko poleti. Razgretih lic se dvigajo više in više, ven iz meglene odeje pod jasno nebo, kjer se v solnčni svetlobi blišče bele stene in se lesketa kristalni sneg na robih in vrhovih. Tu je topla svetloba, zdravje; tam pod gladino meglenega morja pa mraz in mrak.

Nam so gore dokaj blizu, prometne zveze do njih precej ugodne, vožnja ne predraga; zato ni čuda, da se kolesa poslužujejo le redki za obisk naših Alp. In vendar je dokaj mladeničev in ne ravno malo takšnih, ki so zdravi, imajo kolo, se prištevajo celo »klasi« planincev, čas pa zapravljajo na promenade, dinarčke v kavarni. A kako lahko bi na svojih kolesih odbrzeli v gore in h goram! Toda nimajo ne volje ne moči za premagovanje naporov. Drugačni so nemški alpinisti, predvsem Monakovčani; najmanj dva dni kolesarjenja rabijo iz Münchena, da dospejo do vznožja njim najbližjih gorovij: Kaisergebirge, Karwendel, Wetterstein. Od doma se vozijo s kolesi celo v švicarske gore in v Dolomite; v slednje so se peljali s kolesi tudi naši plezalci (Uroš Župančič, Leo Baebler) in so izvršili tam več lepih, težkih vzponov, ki so popisani v »Planinskem Vestniku« (1935, 197 in sl.: Leo Baebler, Plezalni preizkusi v Dolomitih. — Uredn.). Kolo je dokazalo ravno pri rešitvi najtežjih problemov v Alpah — in celo v ekspediciji v Visoki Atlas — da ima pravico biti planinčevo prometno sredstvo.

V letu 1930 sta staroznana monakovska plezalca Hans Ertl, poznejši vodja nemške ekspedicije na Himalajo, in Hans Brehm, odpotovala 5. septembra v Dolomite; 14 dni sta plezarila po njih, zavzemala vrh za vrhom in se končno odločila, da si utreta prehod po še ne preplezani severni steni Königsspitze (Grand Zebur 3857 m v Ortlerjevi skupini, zap. od Bernine) na vrh te gore. Tik po polnoči sta zapustila prenočišče. Komaj je posijalo sonce, je okoli njiju »deževalo« zapadnega kamenja in ledenih drobcev. Opoldne ju je v izpostavljeni ledeni steni zalotil vihar s snežnim metežem. Brehmu so zmrznile noge. Kljub temu sta ob pol treh popoldne dosegla vrh. Po dnevu odmora sta zapustila s prvim snegom pokrite strmine, sedla na svoji kolesi in dva in pol dneva vozila v domovino; 12 krat sta krpala pnevmatiko in Brehm je postal v tem že pravi strokovnjak. Ko jima je zmanjkalo podloge za plašče, sta razrezala staro usnjato mapo.

Naslednje leto je bila prvokrat preplezana okoli 1400 m visoka, z ledom pokrita severna stena Ortlerja. Ertlu je bil tokrat tovariš Franc Schmid. Oba zaradi pomanjkanja denarja že več let vajena dolgih kolesarskih tur, sta po 22 urnem, skoraj nepretrganem kolesarjenju z vso prtljago »odložila oživljeno sedalno meso« v Suldenu in se takoj vzpela pod severno steno Ortlerja. Tu sta si postavila šotor. Naslednji dan je bil posvečen odmoru, proučavanju smeri v steni in izdatnemu hranjenju. Dne 21. junija, dva dni po odhodu iz Münchena, sta ob 1.30 zapustila šotor. Namesto zmrznjenega snega sta naletela na mehak, moker sneg, ki se jima je globoko udiral. Poleg tega so se še iz jugozapada kazali oblaki, znak slabega vremena. Opoldne je bila nevihta, svež sneg je pobelil stene. Naslednjega dne odideta v mrzli, jasni noči. V 11 urah sta preplezala komaj 1000 m stene; ob izredno težkem ter napornem plezanju sta ob 1/9 zvečer dosegla vrh, dve uri nato pa sta bila že v Payerjevi koči.

Tvegani vzpon mladih drznih plezalcev bratov Toni in Franc Schmid, koncem julija 1931 po severni steni na vrh Matterhorna, je pozneje izrabila koristna filmska industrija. Pet dni sta vozila iz Münchena v Zermatt. Z vso opremo težko naloženi kolesi sta morala potiskati na visoke gorske prelaze. Dne 27. julija zvečer sta prišla v Zermatt; 28. julija zavlečeta vso opremo na Staffelalp, vso noč je deževalo; 29. julija je vsa stena vkovana v led in pokrita s svežim snegom. Popoldne si ob vznožju gore postavita šotor. Dne 30. julija preprečkata Matterhorngletscher in si ob 5 popoldne pripravita bivak tik pod steno; 31. julija ju o polnoči prebudi budilka. Noč je topla, oblaki plovejo proti vzhodu, kljub temu kmalu odideta. V Hornlihütte sporočita oskrbniku svojo namero. Plezanje po ledeni steni je izredno težavno, ob 1/9 zvečer si na majhnem pomolu pripravita bivak. Zjutraj ju obdaja gosta megla — znak, da bo sledil vremenski preobrat. Vzpenjata se dalje, kljub temu, da okoli njiju grmi, bije sodra in toča. Ob 2 popoldne si ob blisku in gromu v snežnem metežu stisneta roke: na pravkar zavojevanem vrhu si začasno poiščeta zavetišče pod šotoru podobno vrečo. Nato se spuščata po Schweizergratu v Solveyhütte ob neprestanem sneženju. Dne 2. avgusta vihar še ni pojenjal. V zatočišču sta našla nekaj skorjic zelo starega kruha. Vendar: 3. avgusta — krasen dan! V svežem snegu se udirata do kolen in z velikim naporom prideta močno utrujena do svojega šotora na Staffelalp.

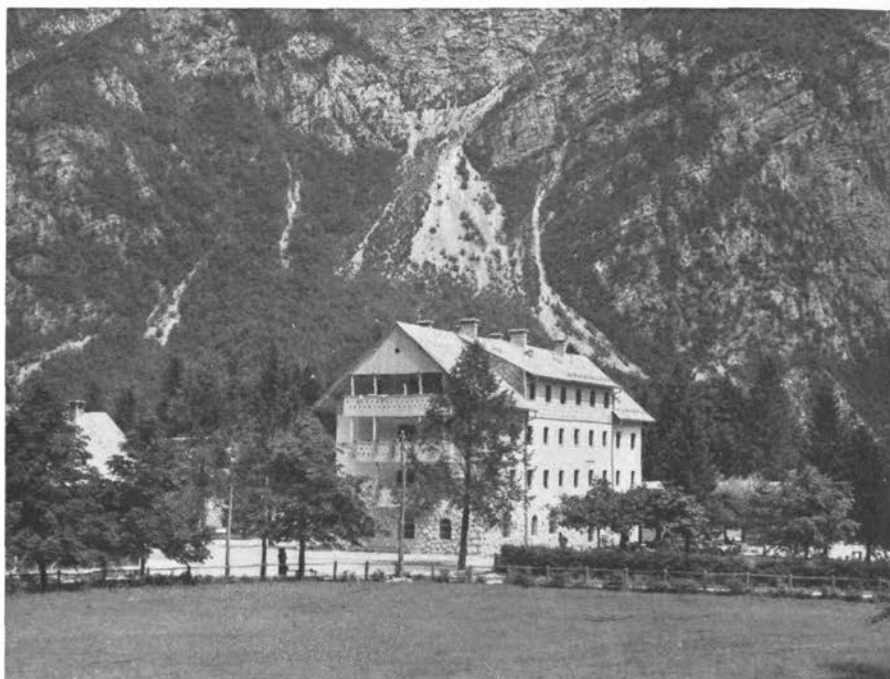
Znana je tudi monakovska ekspedicija s kolesi v Visoki Atlas. Ko so prevozili nad 3000 km potov, so po preračunanju — v Barceloni — ugotovili, da jim denarna sredstva, skromna podpora njih kluba, odslej dopuščajo nadaljevanje z vlakom. Toda, ko so se vračali z Visokega Atlasa, kjer so se vzpeli na najvišje in najznačilnejše vrhove, so v francoski rivieri zopet — zajahali svoje »konjičke« in po 3 dnevnem kolesarjenju prispeli v München.

Planinci, ki so potovali svojim ciljem nasproti s kolesi, so že pred svojimi uspehi v gorah pokazali na prašnih vročih cestah obilico energije, da dosežejo, kar so si začrtali. Taki morajo biti le odločni planinci, ki jim je mehkužnost neznana.

Razumljivo je, da se je za daljše potovanje s kolesom, posebno v tujino, treba temeljito pripraviti. Preštudirati moraš pot do zadnje podrobnosti (dolžino poti dnevno, naklonino, prehode v gorovjih, kraje in naselbine ob poti, prenočišča); kolo si pripravi tako, da bo zdržalo dolgo potovanje brez večjih kvarov na njem. Ni vsaka »krača« dobra in tudi najmanjši sestavni del kolesa mora biti v skladu s potjo. Sestaviti moraš pravilno in smotreno vse potrebščine (obleko, hrano, planinsko in kolesno opremo), tako da kolo ne bo preobremenjeno in da boš mogel s njim razviti polno brzino. Ne smeš pozabiti, da so za potovanje v inozemstvo potrebni razni dokumenti (potni list, vizum, triptik) ter denar v valutah.

Končno je za uspešno potovanje s kolesom potreben dober tovariš; ne samo od enega, ampak od obeh zavisi ves uspeh, tako na poti s kolesom kakor pozneje v belih stenah in strmih snežiščih.

Ta članek naj bo v spodbudo onim, ki imajo za poset skalnih vrhov premalo denarja, dovolj časa, kolo in obilno energijo. Svet je velik, mi smo še mladi, sveži; bodimo tudi podjetni!

Hotel »Zlatorog« ob Bohinjskem jezeru prezidan in povečan.

Ko je malo pred svetovno vojno SPD pridobilo v najlepšem, najmirnejšem kotičku Bohinjskega kota hotel »Zlatorog«, so zgradbe še nekako ustrezale tedanjim zahtevam gostov in potrebam tujkega prometa; SPD je zato polagalo velike nade na njegovo donosnost.

Med vojno je zgradba zaradi zasedbe po vojaštvu zelo trpela in je takoj po vojni zahtevala mnogo dragih popravil. Poleg tega se je izkazalo, da so se potrebe gostov izpremenile; podjetje jim je moralo slediti in se izpopolniti. To se je postopno tudi zgodilo: postavila se je nova depandansa (2 garaži, ledenica in kleti) in zasteklena veranda tik za glavnim poslopjem. Kljub visokim izdatkom pa je bila korist od teh zgradb neznatna in vsi ukrepi niso mogli odvrniti vtisa zastarelosti in nesmotrnosti vsega podjetja. Gostje, zlasti bolj razvajeni, so se ga izogibali in naposled je zaradi ogromnih stroškov za popravila in vzdrževanje grozila resna nevarnost, da postane ta posest za SPD nevzdržna.

Gradbeni odsek SPD je — kmalu po svoji ustanovitvi pred 7 leti — začel opozarjati, da je vprašanje preureditve in sanacije »Zlatoroga« mogoče rešiti le z energičnimi in velikopoteznimi ukrepi, ki bi zajeli celotni kompleks zgradb z vsemi napravami. Pri svojih zasnovah pa je bil odsek vezan na razpoložljivo zemljišče, ki ni dopuščalo razširitve podjetja proti jezeru, drugje pa bi morebitna nova zgradba hôtela še bolj oddaljila od jezera, kar ni umestno.

Končno so se gradbeni in gospodarski odsek ter upravni odbor zedinili za osnutek, po katerem se ohranita staro glavno hotelsko poslopje in nova depandansa, a se oba povečata in temeljito prezidata ter nato še med seboj združita v eno celoto z novim traktom, kjer bi bili v pritličju novi glavni restavracijski prostori z veliko, polodprto verando.

Foto Jože Kovačič

»Kalvarija« pri Staničevi koči

Po proučitvi finančne zmožnosti društva se je sklenilo, da se celotni projekt izvede v etapah: kot prva bi naj prišlo na vrsto glavno poslopje, katerega povečava in prezidava se izvrši tako, da se brez težav morejo izvesti tudi ostale etape. —

Zgodnji sneg lanske zime in hudi, trajni mraz pozimi sta znatno zadržala začetek del in pozneje ovirala njih redni potek. Z naporom vseh sil pa je le uspelo dokončati zgradbo in urediti okolico tako, da so se mogli v njo vseliti gostje prve dni julija t. l. Otvoritev so zavlekla neizogibna naknadna dela in umestne izpremembe prvotnega načrta. Danes je glavno poslopje v glavnem dokončano; še pred zimo bomo postavili v sobe peči, spomladi se bodo sobe parketirale in se bo vsa zgradba prepleskala in preslikala. Potem bo ustrezala potrebam tudi razvajenih gostov.

Katere so glavne izpremembe na prvotnem glavnem posloppju? Prej je bil navadni vhod v hotel preko polodprte verande na južnem koncu skozi edino jedilnico (»salon«) na zvezni hodnik, na katerega eni strani je bila kuhinja s shrambo, na nasprotni strani pa umivalnica in točilnica. Po temnem zveznem hodniku dalje se je prišlo do primitivnega lesenega stopnišča k sobam v prvem nadstropju in k straniščem ter k pisarni in k stranskemu vhodu (z vrta). Na koncu hodnika je bil izhod proti novi depandansi, kjer so bile restavracijske kleti in — nerabna! — ledenica.

Pri taki medsebojni legi prostorov v pritličju je razumljivo, da je normalen restavracijski obrat, zlasti pri večjem številu gostov, kar nemogoč, ker so se gosti in strežno osebje na vsak korak srečavali in si bili na poti.

Medtem ko je bilo pritličje zidano, so bili vsi konstruktivni deli I. nadstr. in izrabljenega podstrešja iz lesovja, pridobljenega od delavske barake, ki so jo leta 1907 porušili po dovršitvi bohinjkega predora. Vse gradivo je bilo primitivno, staro in preperelo; grozila je nevarnost, da se zgradba poruši. Sobe so bile neprijazne, zlasti v podstrešju so bile kakor ječe in so se le težko oddajale. Za ves hotel je bila na razpolago ena sama kopalnica najprimitivnejše vrste. Voda iz lastnega vodovoda (Savice) ni imela pritiska in jo je bilo treba umetno dvigati v zbiralnik v podstrešju. Električna napeljava je bila zastarela in že nevarna. Direktna telefonske zveze sploh ni bilo. Tudi je bila vsa okolica že tako divja in gosto zrasla, da glavne zgradbe skoraj ni bilo videti.

Skratka: zgradba in uredba je bila za sedanje čase nemogoča; zato se je društvo odločilo, da prezida najprej ravno glavno poslopje, in sicer v smeri splošne moderne preureditve vsega podjetja.

V ta namen se je na severnem koncu (proti stekleni verandi) napravil prizidek s prostrano in svetlo kuhinjo, z jedilno shrambo in dvodelno hladilno napravo (za jestvine in za pijače) v pritličju; v kletnih prostorih je vinska klet, zelenjadna klet, shramba za premog (zdrob) in kurišče za proizvajanje tople vode v sobah, medtem ko se za restavracijske potrebe pripravlja topla voda v obsežnem štedilniku v kuhinji. V kletnem predprostoru je postavljen tudi motor za hladilno napravo. Nad kuhinjo je dvoje nadstropij in podstrešje.

V starem delu poslopja je na zapadni strani tik poleg kuhinje pomivalnica, ki je na eni strani zvezana s točilnico, odnosno z zveznim hodnikom med jedilnicami in s kuhinjo, na drugi strani pa s provizorično prostrano zastekleno verando (za čiščenje zelenjadi itd.).

Na vzhodni strani je tik kuhinjskih vrat vhod v klet, nato zelo prostorna točilnica, prijetno združena s pivnico, kjer stoji domača miza s klopni in stoli. Iz točilnice vodijo vrata v vrt na vzhodni strani zgradbe ter k stari veliki stekleni verandi. Zveza od teh vrat do verande se je že po letošnji letni sezoni uredila preko pokritega hodnika. (Doslej se je ob dežju moralo hoditi streč na verando — z razpetim dežnikom!)

Iz pivnice, oziroma na koncu zveznega hodnika proti kuhinji, vodijo široka steklena vrata v novi salon z veliko kmečko pečjo in lesenim stropom ter dalje v stari salon, pred katerim je na južni strani odpadla prejšnja vhodna veranda, tako da ima ta prostor sedaj mnogo dnevne svetlobe.

Poleg pomivalnice je na zapadni strani pisarna, z vhodom iz pivnice, oz. iz veže v novem stopniščnem prizidku; tu je poslovno okno za redno občevanje z gosti in s strankami. V pisarniškem prostoru je tudi telefonska celica ter vhod v staro, prej skoraj neizrabljeno klet, kjer stoji nov vodovodni avtomat, ki črpa talno vodo v bližnji zgradbe in jo z dovoljnim pritiskom dviga v vse etaže.

Novi glavni vhod v hotel je na zapadni strani, kjer je približno v sredini fronte napravljen nov prizidek, ki sega do II. nadstr. V tem prizidku je v pritličju provizorna veža, zgoraj pa udobni stopniščni podesti. Iz veže vodijo lične stopnice v zgornje etaže, odnosno vodi kratek hodnik do jedilnih prostorov. Že s tega hodnika je vhod k modernim ženskim straniščem; tik pred vhomom v novi salon pa se odcepi ožji hodnik k straniščem za moške.

Ker vozila ne pridejo lahko tik do glavnih vhodnih vrat, je že od južnega konca zgradbe napravljen v širini stopnišnega prizidka lep, praktično tlakovan pokrit vhodni hodnik.

Iz navedenega je razvidno, da je v pritličju vse popolnoma preurejeno in da ustreza zahtevam modernega restavracijskega obrata.

V I. nadstr. in v novo zgrajenem II. nadstr. so zdaj vse stene zidane. Stropi so pravilno zgrajeni in nad najhrupnejšimi pritličnimi prostori tudi zvočno izolirani. V vsakem nadstropju je približno v sredini širok hodnik, proti stopnišču zaprt s steklenimi nihalnimi vrati. Na severnem koncu je majhen čistilen balkon, na južnem pa prostran balkon za goste, oba dostopna samo s hodnika. Na vsaki strani hodnika so prijazne sobe za goste (v vsakem nadstropju 16 s po 1—2 posteljami), od teh sta na vogalih po dve sobi med seboj zvezani z vrati. Poleg stopnišča je prostrana moderna kopalnica, tik nje dvojice ločenih stranišč s predprostorom. V vseh sobah je tekoča mrzla in topla voda, ravno tako na hodniku.

V popolnoma novem, zidanem podstrešju se je v srednjem dvignjenem delu pridobilo 8 normalnih sob, shramba, temnica, kopalnica in stranišče; v končnih nižjih delih pa po dve veliki sobi, na južnem koncu celo s prijaznimi lesenimi balkoni.

Vsi glavni restavracijski prostori so kurljivi; v nadstropjih so lončene peči v 23 sobah, tako da je zdaj dovolj poskrbljeno za veliko število gostov tudi v zimskem mrazu.

Vsa električna instalacija je nova. Vse sobe imajo moderno svetlobno signalno napravo.

Končno omenimo, da je zgradba dobila nov, moderen strelovod in da se je uredila kanalizacija, ki bo zadostovala tudi za bodoče potrebe. V neposredni bližini glavne zgradbe smo posekali drevesa, ki so preveč zakrivala razgled, in se je vsa okolica lično zrvnala.

V zvezi s povečanjem in s preureditvijo glavnega poslopja se je odstranila veranda na severnem koncu stare depandanse (»turistike«); s tem se je pridobilo med obema zgradbama dovolj prostora za kretanje z raznimi vozili. Poleg tega se je bistveno povečala čolnarna in popravilo kopališče ob jezeru.

Iz navedenega je razvidno, da je bil namen vsega dela v polni meri dosežen: moderniziral se je ves obrat, smotno so se uredili restavracijski prostori in izdatno se je povečalo število postelj za goste. Pravilnost kalkulacije društva je potrdila že prva poletna sezona: hotel je bil večinoma polno zaseden in so bili gostje splošno zadovoljni.

Enoletno delo mladinskega odseka pri SPD v Ljubljani. — Ta odsek je bil ustanovljen 5. XI. 1937. V njega odbor je vsak ljubljanski srednješolski zavod poslal po enega ali dva člana učiteljskega zbora. Delo vodi ravnatelj Pavel Kuna-
naver. — V šolskem letu 1937/38 je imel odbor 14 sej. Za to leto poročamo: 1) Za mlade člane SPD je odbor priredil 6 predavanj s skioptičnimi slikami. Predavalnica je bila ob vsakem predavanju nabito polna. Predavali so gg.: Janko Mlakar, dr. A. Brilej, dr. V. Bohinec, prof. V. Petkovšek (dvakrat), pater I. Žorga. Vstopnina se ni pobirala. — 2) Skupinskih izletov je bilo 13 (4 smučarski: na Zelenico, v Bohinj, v okolico Vel. Lašč, v Tamar; 9 planinskih: v Planico — tri skupine —, na Rzenik—Mokrico, na Sv. Katarino, v Trbovlje—Mrzlico—Zalec, na Mokrico, na Komno, na Vršič, na Uskovnico—Triglav—Triglavska jezera—Bohinj, na Prag—Vrata). — 3) Odbor je organiziral tudi počitniško kolonijo članic v Malnarjevi koči od 11. VII. do 1. VIII. Vodil je kolonije g. prof. Avsenak. — 4) Dobro je uspelo nagrajno tekmovanje a) za najboljši opis ture, b) za najboljši načrt plakata s pozivom, naj čuvamo planinsko floro. — 5) Znižanje nočnine v nekaterih svojih kočah in domovih sta dovolili Osrednje društvo SPD in Savinjska podružnica.

Članstvo Mladinskega odseka: klasična gimnazija 21, I. drž. realna gimnazija 48, II. drž. realna gimnazija 112, III. drž. realna gimnazija 92, srednja tehniška šola 96, I. deška meščanska šola 47, II. deška meščanska šola 54, I. mešana meščanska šola 97, II. mešana meščanska šola 53. S. M.

Vojaški plezalni tečaj v Triglavskem pogorju, ki ga je v avgustu t. l. vodil Joža Čop, pomagala pa sta mu Andrej More in Maks Dimnik, je imel popoln uspeh. To kažejo plezalne ture, ki so jih napravili tečajniki: vzhodni greben Dolkove Špice—Rogljica; jugozapadna stena Dolkove Špice—skozi kamine; slovenska smer (kamin) v Triglavski severni steni; srednja nemška smer (Jugov steber—Zimmer-Jahnov izstop) v tej steni; severna stena Stenarja. Obhodili so vsa običajna pota v Škrhlatici, Triglavu, Dovškem Križu, Stenarju.

Dr. Andrija Mih. Ristić, Geopolitičke sile na Sredozemnom moru. — S tem naslovom je v letniku 1937 »Arhiva za pravne i društvene nauke« izdal naš sotrudenik, tajnik apelacijskega sodišča v Beogradu, o napovedanem predmetu pregledno razpravo — tudi v ponatisu —, ki se dotika vseh problemov, izraženih in v naslovu. To morje je izredno členovito, pobrežja so po visokih planinah odsekana od zaledja — to je posebno izrazito pod Dinarskimi planinami —, največje evropske reke se ne iztekajo v Sredozemsko morje; veliki južnoevropski polotoki so proti severu zagrajeni z visokimi planinami; tako je nastalo posebno srednjemorsko podnebje. Primorski prebivalci so bili že od nekdaj navezani na morje. Pisatelj označuje na kratko Krečane, Feničane, Grke, Rimljane, Benečane, Genovce, Dubrovčane, zasleduje sredozemsko prosveto do najnovejšega časa, ko stopajo na plan Italija, Španija, Grška, Francija, Anglija, posredno tudi Nemčija in Rusija. Končno preudarja pisatelj o pomenu in namenu obmorske lege naše Jugoslavije, kakor ji ga narekuje njen položaj.

Razprava je zaslužno aktualno delo.

Dr. J. T.

Kako se naj v bodoče udeležujejo planinci v Alpah? »Österr. Alpenzeitung«, glasilo »strmih« planincev, stavi v oktobrski številki t. l., str. 240., sledeče vprašanje: »S preplezanjem severne stene Eigerja je planinsko odkrivanje Alp dejansko končano. Nehote se vsakomur, ki mu je na udeleževanju v gorah, vriva vprašanje, kako se bo odslej v Alpah razvijalo gorohodstvo najstrmejše vrste: »Bo li pridobilo na širini, se poglobljalo v pojmovanju? Ali pa bo bojevita mladina krenila na povsem nova pota, ki jih danes še ne spoznavamo?« — Uredništvo vabi sotrudenike, naj se o tem vprašanju izjavijo.

Kako stališče zavzemajo v tej zadevi naši alpinisti nasproti našim Planinam? Vabimo jih na svoboden razgovor!

Nagrobni spomenik Mihi Čopu. — Sestavil se je bil v Jesenicah poseben odbor, sestojel iz planinskih, sportnih, narodno-obrambni in prosvetnih organizacij, s turistovskim klubom »Skala« na čelu, da pripravi prerano umrlemu Mihi Čopu primeren spomenik na grobu. Osnutek je napravil pokojnikov oseben prijatelj, akademski kipar Peter Loboda s Homeca pri Kamniku. Zamisel spomenika je prav posrečena, ker plastično označuje krepko, kvišku stremečo naravo planinca in borca, njegovo preprostost in veličino: iz tal se vzpenja dva in pol metra visoka, kamenita piramida, pred njo je postavljen na kamenitem podstavku pokojnikov doprsni kip z vklesanim njegovim imenom, pod njim je vdelen velik znak jugoslovanskih vojnih dobrovoljcev, a na drugi strani je znak preporodovcev; v zeleno rušo spredaj pa je položen preprost lesen križ.

Ta spomenik je bil v nedeljo, 30. oktobra, na jeseniškem pokopališču odkrit ob mnogoštevilni udeležbi pokojnikovih prijateljev, somišljenikov, domačinov in zunanikov. Pevci so zapeli »Vigred se povrne«, pokojnikov prijatelj dr. Miha Potočnik pa je z živo besedo osvetlil življenjski lik rajnega doslednega in značajnega, v srcu pa neizmerno dobrega narodnega borca. Oprti v tak vzor, glejmo na narodno korist in delujmo v vsestranski slogi, išoč med seboj bratstva! — Prof. dr. Ernest Turk je v imenu vojnih dobrovoljcev zbujal spomine na boje Jugoslovancev za osvobojenje, ki se jih je hrabro udeležil Miha Čop. — Za sorodnike je izrekel zahvalo vsem, ki so se zavzeli za spomenik, pokojnikov svak, pisatelj Fran Albreht iz Ljubljane. — Mnogo vencev je bilo nato položenih pred spomenik, pevci so zapeli najljubšo Mihovo pesem: »Jaz pojdem v Rovte, tam kjer je mraz«, in osamel je ostal grob, a ne pozabljen.

Razgled po planinskih časopisih.

Turisták Lapja, 49. letnik: 1937. Mesečnik »Turistovski list« izdaja v Budapešti »Madjarsko Turistovsko društvo«, urejuje ga dr. Peitler Gyula. Oblika spominja na naš Vestnik, je pa nekoliko manjša. — Težko je planincem ravne zemlje, kakršna je Madjarska. Če žele pohajati visoke planine, morajo iti daleč v inozemstvo. Zato je več nego razumljivo, da se »Turisták Lapja« bavi bolj s tujimi planinami kakor s svojimi lastnimi. Če uvažujemo, da najvišji vrh današnje Madjarske — Kékes — jedva presega tisoč metrov, potem se ne bomo čudili, da planinci Madjari vedno bolj zahajajo v tuje dežele in da njihov časopis obsega celo vrsto člankov o tujih gorah: o Poljskih Tatrah, o Bernskih Alpah, o Pirenejih, o indijskih orjakih, pa celo o Jugoslaviji (članek g. Pappa o markacijah v Velebitu!). Zelo zanimiv je članek o Jostedalsbrae na Norveškem. — Poleg tujih dežel pa »Turisták Lapja« seveda ne zanemarija domačih krajev in se mora priznati, da je revija v tem pogledu res vzorna. Planinski časopisi so večinoma enolični, »Turisták Lapja« pa nikoli. Dosledno se trudi, da se planinci seznanijo s svojo domovino, pa bodi tudi ravna ko dlan. List opisuje domače kraje z vseh mogočih gledišč, ne samo z estetičnega, temveč tudi s historičnega, botaničnega in geološkega; s tem znatno vzgaja k domoljubju. Kakor so opisi domačih krajev zares na literarni višini, moram tukaj posebno omeniti sijajno rapsodijo v prozi »Pomlad« nadarjenega pisatelja Nyirő, ki je najodličnejši zastopnik današnje madjarske literature. — Ilustracije so številne, dobre, ali zaostajajo za onimi v Planinskem Vestniku. — Zanimiva in praktična je tipografska posebnost, da so za vse tiste stvari, na katerih so med besedilom natisnjene slike, vloženi listi na umetniškem papirju. — Obsežno se poroča o planinskih časopisih, bližnjih in daljnih. T. G.

»Εκδρομικά« (Ekdromika). — V rokah imamo 8. letnik tega »Izletnika« kot »Turistovsko-planinskega mesečnika«, ki ga v Atenah izdaja »Grško Planinsko Društvo« (Ἑλληνικὸς Ὀρειβατικὸς Σύνδεσμος, skrajšano EOS) kot društveno glasilo. Po obliki in obsegu se krije z našim Vestnikom, ima takisto pri vsaki številki po dve sliki na prilogi, v besedilu je prilično število posnetkov po naravi in precej majhnih lesorezov proste koncepcije. Vsebina je zelo pestra. V prvem članku vsake številke se razmotrivajo aktualne zadeve (izleti, varstvo gozdov i. sl.). Stalne rubrike so tudi: križem vse Helade, posnetki iz starogrške mitologije (Tezej, rop Evrope, Odisejev povratek itd.), kratke povestice, predvsem šaljive. Grčija je gorata, zato nudi dovolj gradiva za članke potopisne in znanstvene (zemljepisne, rastlinske, vremenoslovne) vsebine; tudi za smučarstvo je dovolj prilike, kakor vidimo na značilnih slikah v zimskih številkah. Plezalstvo pa je zastopano v opisih odprav inozemcev.

Oprema je skromna; pestra, lagodna vsebina je spretno usmerjena na propagando. Celotni vtis je prijeten. Dr. J. T.

Die Alpen — Les Alpes — Le Alpi. (Glasilo Švicarskega Alpskega kluba, letnik 1937.) Revija predstavlja malone najlepši alpski mesečnik v Evropi. Morda jo je mogoče postaviti ob bok nemškega »Bergsteigerja« v pogledu zunanje opreme in ilustracij, vsebinsko pa ga »Die Alpen« bržčas nadkriljujejo. V lepi harmoniji se tu objavljajo članki o novih vzponih v domačih gorah, v inozemstvu, planinsko pesništvo, beletrija, pa tehtni znanstveni članki, poročila iz organizacij itd. Slike so kar brezhibne, izbira izredno ukusna. Tu opozorimo le na najvažnejše članke lanskega letnika s poudarkom, da so prav vsi prispevki izborni. Med opisi planinskih tur v Evropi nas zanima Moritza Blumentala prispevek »O treh gorskih likih na Peloponezu« (Chelmos, Artemision in Tajgetos), ki prinaša tudi poučen splošen pregled o gorstvih Grčije. — Leutell Rudolf, znani nemški »planinec-ekstotik«, ki je tudi na Olimpu prehitel slovensko skupino, piše topot o svojih vzponih na Islandiji: izrazite ledeniške ture kljub razmeroma nizki višini gora (Hvannadals Hnukur 2119 m, Bardar Gnypa 2123 m). — Nove vzpone v Wallških Alpah registrira Marcel Kurz, prvenstvene plezalne ture v Tessinu pa Attlinger. Med izvenevropskimi odpravami naj omenimo zlasti poročilo Heima Arnolda o švicarski himalajski ekspediciji l. 1936, ki je imela predvsem znanstvene namene (geološko, zlasti tektonsko proučavanje osrednje Himalaje); August Glasser, član iste odprave, poroča na drugem mestu o izletu v nepoznani Nepal,

kjer je, kakor slike kažejo, še polno nepoznanih in še neimenovanih šest- in sedentisočakov, ki čakajo na osvojitev. — Marcel Kurz nadaljuje svoje vsakoletno poročilo o poskusih in vzponih v Himalaji; topot objavlja poročilo o turah v l. 1935/36. — Idrijčan in nečak našega Zazule, Erwin Schneider, ki je postal nekak specialist za južnoameriške ture, pripoveduje o ekspediciji v Cordillera Blanca l. 1936, kjer je avtor — kakor smo pri njem že vajeni — uspešno naskočil več pet- in šesttisočakov. Slike kažejo Schneiderja kot odličnega fotografa. — V zvezi z eksotičnimi zemljami in turami omenimo še Dr. Wyss-Dunauta prikupno in informativno v francoščini napisani prispevek o Kilimandžaru in Mawenziju, ki bi bila zaradi razmeroma nizkih stroškov po mnenju strokovnjakov dostopna tudi za naše odprave. — Ljubezniva znanost (= Scientia amabilis = botanika) je zastopana z ilustrirano razpravico Auberta Sama o jegličih, ščitnikih (androsace) in soldanelah. — Toponomastična vprašanja obravnava J. Guex v francoskih člankih: Imena gorskih krajev. Folkloriste bo zanimala »Kmetška hiša v Švicarskih Alpah«. Stalno vsako leto prinašajo »Les Alpes« poročilo o opazovanju ledenikov, tako v pričujočem letniku Alfreda Holla »O toplotnem gospodarstvu ledenikov«, pa »O zemeljski toploti in temperaturi ledenikov«; Mercanton piše o periodičnih spremembah na švicarskih ledenikih; njegovo poročilo predstavlja letni referat o tem vprašanju. — Z vsjo pozornostjo zasleduje revija vprašanje plazov; ogiomni razvoj smučarstva in zimske alpinistike je potisnil to zadevo med najaktualnejše probleme moderne alpinistike. Revija prinaša prispevek A. Schlumpfa: »O mehaniki prašnega plazu«; važna so zlasti navodila, ki jih daje J. Dumartheray v spisu »Avalanches!« (plazovi), kjer ugotavlja avtor najprej kriterije, kje in kdaj je podana nevarnost plazov, ter predpisuje obnašanje v primerih te nevarnosti.

Dr. A. B.

»Österreichische Alpenzeitung« (glasilo avstrijskega Alp. kluba), maj—december 1937: Adolf Göttner, član nemške odprave v Sikkim-Himalajo (l. 1936), objavlja obširno poročilo o tej ekspediciji, ki je dosegla lepe uspehe, preiskala ledenik Zumtu, se povzpela na Tent Peak (7300 m), na Siniolchu (6900 m), po Freshfieldu »najlepšo goro sveta«, in na Simvu (6550 m). Tragično je, da je bil Göttnerjev članek objavljen v Ö. A. Z. ravno v juniju 1937, torej ob času, ko je Göttner sam s šestimi tovariši poginil na Nanga Parbatu. — V julijski številki nas zanima spis M. M. Debelakove »O planinarjenju po albansko-jugoslovanskem mejnem gorovju«, ki vsebuje po večini iz zadevnega slovstva povzete podatke o geografiji Koraba in Šar-planine; spis pojasnjujeta dve skici, ki jih je narisala avtorica. V seznamu literature pogrešam dr. J. Pretnarja spis: Po planinah Južne Srbije (Plan. Vestnik l. 1934). — Prijetno se čita prevod H. W. Tilmanovega predavanja o vzponu na Nanda Devi, 7820 m visoko goro v Garhvalu in najvišji vrh britanskega imperija. — Med vidnejšimi spisi bi bilo omeniti še Antona Hromadke opis smučarske ture preko centralnega Kavkaza, pri čemer je avtor presmučal 80 km v težkem visokogorskem terenu in prenočeval tudi v snežnih pokrajinah v šotoru. — Franz Malcher nas v novembrskem sešitku vodi v Novozelandske Alpe (Mount Darwin, 2958 m); v spomin na prvo preplezanje vzhodne stene Monte Rose je objavljen v isti številki Reverenda C. Taylorja opis te ture, ki je izšel v Alpine Journal. Posebno zanimiva so v tej reviji poročila o inozemskih revijah [naj omenimo le do podrobnosti izčrpne referate o Deutsche Alpenzeitung (julij), Himalayan Journal (avg.), Rivista mensile del Club Alp. Italiano (kar 9 strani v nov.)], ki dajejo popolno vsebino važnejših revij. Od naših listov se omenja v oktobrski številki Hrvatski planinar, ki ga je referent odpravil z nekaterimi vrsticami. Planinski Vestnik pa doživlja na zadnji strani letnika prav laskavo in prijazno oceno; poleg važnejših spisov naše revije v l. 1936 hvali ocenjevalec Dr. P. (avel) K. (altenegger) zlasti opremo lista in slike, ki jih smatra za presenetljivo dobre, dá, brezhibne; tudi mu ugaja izčrpno poročanje o tujih plan. revijah in slovstvih.

Dr. A. B.

Taternik (glasilo visokogorskega kluba poljskega Towarzystwa tatranskega). Letnik 1937/38 je verno zrcalo stremljenj visokogorskega kluba, ki spe v lepi razvojni črti k najvišjim ciljem alpinistov in alpinizma. Danes, ko ima klub za seboj znatne uspehe, dosežene na odpravah v Kavkazu, v afriških gorah, pa v Andih in na Spitzbergih, je naravno, da se pogledi in želje klubovih članov upirajo predvsem v — Himalajo. Zato veliko zanimanje za himalajske odprave

in verno beleženje vseh himalajskih novic (glej sešit. III.: »Pred sedmo odpravo na Mount Everest«, pa seš. IV.: »Sedma odprava na M. Everest«); zato tudi stalna rubrika »Kronika himalajska«, ki se ponavlja v vsaki številki. — V ostalem obravnava revija v svojem poglavju »Iz Tatre« novejšje težje ture v domačih planinah, poroča v posebnem stalnem oddelku »Skalna pota« o plezalnih vzponih; v »Alpinistični kroniki« omenja točno in izčrpno vsa večja alpinska podjetja, ter se peča pod naslovom »Zaščita prirode v Tatrah« z naravovarstvenimi ukrepi poljskih planinskih društev in oblastev, in končno pod značko »slovstvo« ocenjuje domače in tuje knjige s področja planinstva. List je zelo dobro urejevan in temeljito informiran ter zavzema med sportno-alpinističnimi revijami eno prvih mest. Posebej naj še omenimo uvodni članek L. Gorskega v 4. sešitku pod naslovom »Dormitor«. Poljska skupina se je v našem lepem črnogorskem gorovju povzpela na Bobotov Kuk, Minin Bogaz, dalje Medjed; plezali so po stolpih v Zubcih. Po navedbah na koncu članka, kjer navaja avtor literaturo (črpal je podatke po večini iz nemških člankov, zlasti iz poročila B. Baura v Zeitschrift d. D. A. V. 1934), sklepamo, da mu je popolnoma neznan obširen in temeljit spis prof. Marijana Lipovška: »Čez Durmitor na morje« v »Plan. Vestniku« l. 1934, iz katerega bi bil lahko posnel mnogo podatkov, pravilno nomenklaturo kakor tudi poročilo o raznih prvenstvenih plezalnih vzponih (jugozapadna stena Bobotovega Kuka, severna stena Prutaša, jugozapadna stena Brezimenega vrha etc.), ki so jih Slovenci že l. 1933 izvršili v Durmitoru. Dr. A. B.

Berggids, orgaan van de nederlandsche Alpen Vereeniging, letnik 1938, sešitki 1—10. Nizozemci pohajajo največ v švicarske in vzhodne Alpe, kjer ob spremstvu vodnikov izvajajo tudi težje ture. Takih in enakih vzponov in opisov je v reviji mnogo. Posebnost za nas so tu pa tam poročila o eksotičnih turah v Aziji, odnosno v območju nizozemske kolonialne posesti; tako v majskem sešitku o vzponih na javanske vrhove ali v junijskem o zanimivi ekspediciji v severovzhodni Sikkim (Himalaja). Z zanimanjem čitaš v januarskem zvezku o zimskem sportu v Južni Afriki, kjer se 180 km od Kapstadta na Matrosbergu prav prijetno smučajo. V ostalem srečujemo v reviji po večini znana imena tirolskih in švicarskih gora (Alallinhorn, Weißhorn, Silvretta, Ötztalske Alpe, Wallis etc.) in popis vzponov na te vrhove po običajnih potih. Plezalci povprečni Nizozemci menda niso. V oktobrski številki nas pod naslovom »Juliana« preseneča J. A. Bierens de Haan s člankom o vzponih na našem ozemlju. Po opisu ture na Dobrač se ustavlja na Bledu in v Bohinju ter opisuje vzpon na Triglav iz Vrat. Opombe o naših kočah, ki jih po večini označuje kot »prevzete« od D. Ö. A. V., kažejo, da je imel avtor nemške informatorje, ki mu niso vedno poslužili s točnimi podatki. Tako ne ve, da je SPD vse koče, kar jih je prevzelo od D. Ö. A. V., pošteno plačalo; tudi mu ni znano, da Vodnikova koča ni bila nikdar last D. Ö. A. V. V ostalem pa zelo hvali lepoto naših gora in gorskih jezer. Dr. A. B.

*

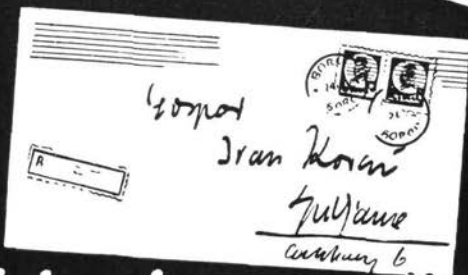
Rešitev slike-uganke (str. 288). — Slika predstavlja: Križ z roba Kriške stene (spomladi). Točno je sliko pogodil gosp. podporočnik Hrvoje Jurca (Sušak). — Gosp. Lucijan Berjak (Kranj) je našel precej sličen položaj — v »pogledu s Krvavca proti Kočni«.

ZOBNI ATELJE — ORDINACIJA

DENTIST BEVC JOŠKO

LJUBLJANA, Gosposvetska cesta šte. 4/1.
(v hiši, kjer se nahaja lekarna Kuralt) — Telefon 32-96.

Ordinira: za zobozdravstvo in zobotehniko od 9—12:30 in 2—5:30. Ob sobotah le do 4 pop. Po dogovoru se sprejema tudi izven teh ur. Cene zmerne — vsem dostopne!

Ali je pismo prijetne vsebine?

To zvemo šele potem, ko pismo odpremo!
Tudi v zrna žitne kave ne vidimo in ne vemo, kaj je v njih: navadno žgana škrobovina ali dragoceni praženi slad ... Pri Kneippovi nam tega seveda ni treba pogledati. Pri njej je gotovo v vsakem zrcu praženo sladno jedro, ki daje kavi iz Kneippove visoko redilno moč, prijeten, zrnati kavi podoben okus in polno aromo.

Kneippova
SLADNA KAVA

DEŽNIKI

Ustanovljeno leta 1839

NA MALO
NA VELIKO

L. MIKUŽ

Ljubljana, Mestni trg 15
Telefon 22-82

ZVEZA ZA TUJSKI PROMET
v Sloveniji
Ljubljana, Tyrševa 11

TUJSKOPROMETNA ZVEZA
za bivšo Mariborsko oblast
Maribor, Trg svobode - Grad

Glavni zastopstvi

„PUTNIK d. d.“ BEOGRAD

Podrobne informacije in prospekti vseh turističnih krajev Slovenije, zdravilišč, letovišč, planinskih postojank, kakor tudi posameznih turističnih obratov, hotelov, penzij itd.

Brezplačni nasveti, programi, rute in prospekti za potovanja, ter vse ostale usluge in navodila za potovanja v tu- in inozemstvo

Vse vozne karte za železniški, pomorski in zračni promet v tu- in inozemstvu po originalnih cenah z vsemi možnimi popusti.

Nakup in prodaja valut po najugodnejših dnevnih cenah; kreditna pisma, potovalni čeki in hotelski boni.

Splošno priljubljene izlete z železnico ter udobnimi avtobusi v tu- in inozemstvo; cenena pavšalna potovanja in bivanja na Jadranu.

Brez skrbi, poceni in udobno potujete s posredovanjem

„PUTNIKA“

Biljetarne, menjalnice in informacijske pisarne:

Bled, tel. 245
Bohinjska Bistrica
Jesenice, tel. 621
Jezerško
Korensko sedlo
Kranj, tel. 33
Ljubljana, Tyrševa 11, tel. 24-72, 41-31
Ljubljana, Hotel Metropol, tel. 33-84
Planina pri Rakeku

Celje, tel. 119
Dravograd-Meža, tel. 2
Gornja Radgona, tel. 21
Maribor, Trg svobode-Grad
tel. 21-22, 21-29
Maribor, glavni kolodvor, tel. 26-69
Ptuj, tel. 23
Rogaška Slatina, tel. 1
Sent Ilj, tel. 6

Nova založba v Ljubljani **Kongresni trg**

Knjigarna

Pisarniške potrebštine

Vedno v zalogi najnovejša dela planinskega slovstva v tujih jezikih, zemljevidi, kažipoti itd.

„Zlatorog“ ob Bohinjskem jezeru

je Osrednje društvo SPD v Ljubljani letos na novo preuredilo. Na razpolago je preko 50 sob z udobnimi ležišči, tekoča topla in mrzla voda v sobah, prijetna kmečka soba ter čolnarna. — »Zlatorog« je najprimernejša točka za prijeten oddih v prvih jesenskih mesecih. Cena celodnevni prehrani skupno s prenočnino znaša v oktobru le din 60.— za osebo. Hrana je prvovrstna in obilna. Pijače vseh vrst na razpolago po nizkih cenah.

Če padete

v planinah ali doma, je možnost, da pokvarite nalivno pero. Nič se ne jezite, temveč ga nesite

v nebotičnik k BARAGI

ki popravlja vse sisteme nalivnih peres. Ima nadomestne dele ter zlata rezervna peresa.

Planinci-fotografi!

Lepe fotografije kupuje za svoj list

Uprava „Foto Revije“

Zagreb, Dalmatinska 6

I. C. MAYER • LJUBLJANA

manufakturna veletrgovina

priporoča

turistom in smučarjem svojo veliko zalogo pristnega tirolskega lodna in vse vrste sportnega blaga.

I. C. MAYER • LJUBLJANA • WOLFOVA UL. 1.

ZVEZA ZA TUJSKI PROMET

v Sloveniji

Ljubljana, Tyrševa 11

TUJSKOPROMETNA ZVEZA

za bivšo Mariborsko oblast

Maribor, Trg svobode-Grad

Glavni zastopstvi

„PUTNIK d. d.“ BEOGRAD

Podrobne informacije in prospekti vseh turističnih krajev Slovenije, zdravilišč, letovišč, planinskih postojank, kakor tudi posameznih turističnih obratov, hotelov, penzij itd.

Brezplačni nasveti, programi, rute in prospekti za potovanja, ter vse ostale usluge in navodila za potovanja v tu- in inozemstvo.

Vse vozne karte za železniški, pomorski in zračni promet v tu- in inozemstvu po originalnih cenah z vsemi možnimi popusti.

Nakup in prodaja valut po najugodnejših dnevni cenah; kreditna pisma, potovalni čeki in hotelski boni.

Splošno priljubljeni izleti z železnico ter udobnimi avtobusi v tu- in inozemstvo; cenena pavšalna potovanja in bivanja na Jadranu.

Brez skrbi, poceni in udobno potujete s posredovanjem

„PUTNIKA“

Biljetarne, menjalnice in informacijske pisarne:

Bled, tel. 245

Bohinjska Bistrica

Jesenice, tel. 621

Jezerko

Korensko sedlo

Kranj, tel. 33

Ljubljana, Tyrševa 11, tel. 24-72, 41-31

Ljubljana, Hotel Metropol, tel. 33-84

Planina pri Rakeku

Celje, tel. 119

Dravograd-Meža, tel. 2

Gornja Radgona, tel. 21

Maribor, Trg svobode-Grad,

tel. 21-22, 21-29

Maribor, glavni kolodvor, tel. 26-69

Ptuj, tel. 23

Rogaška Slatina, tel. 1

Sent Ilj, tel. 6

Mlakarjevih spisov

I. zvezek

izda Slovensko planinsko društvo, Osrednje društvo v Ljubljani, konec novembra 1938. Prednaročniki bodo dobili naročene izvode dostavljene, čim izide knjiga.

Vse ljubitelje planinske literature vabimo, da nemudoma naročijo izbrane Mlakarjeve spise.

Cene:

broširani izvod	Din 55.—
v polplatno vezani izvod	„ 60.—
v celo platno vezani izvod	„ 65.—
v polusnje vezani izvod	„ 75.—

Naročila sprejema pisarna:

S. P. D. Ljubljana
Aleksandrova cesta 4/I.

Hitite
z naročili, ker je naklada omejena.